

ทูลลภกตา

บังอร สว่างวโรรส

พิมพ์บุชา

เจ้าพระคุณ สมเด็จพระญาณสังวร (สุวฑฺฒโน)
เนื่องในวาระดิถีขึ้นปีใหม่ พ.ศ. ๒๕๒๙

พระธรรมเทศนา อปายณานิสังสกา
ในการทรงบำเพ็ญพระราชกุศลทักษิณานุประทาน
เฉลิมกรุงเทพมหานคร อันประดิษฐานมาครบ ๑๕๐ ปี

พระธรรมเทศนา ทูลลภกถา
ในการทรงบำเพ็ญพระราชกุศลทักษิณานุประทาน
พระราชพิธีสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ ๒๐๐ ปี

วัดบวรนิเวศวิหาร
กฐินหลวงกับปณทแลนยากร

3111102003546

สำนักงานเจ้าภาพ
กฐินหลวง

ชวนพิมพ์

459 ถนนพระสุเมรุ แขวงบวรนิเวศ เขตพระนคร กรุงเทพฯ
นายสมิทธิ์ ศรีสมบุญ ผู้พิมพ์/โฆษณา พ.ศ. 2528 โทร 2822114 2810541

ที่ รล ๐๐๐๒/ ๙๓๒๔

สำนักพระราชพิธีการ

๒๔ สิงหาคม ๒๕๖๕

เรื่อง พระราชทานพระบรมราชานุญาตให้จัดพิมพ์พระราชดำรัสในพระราชพิธีบวงสรวง สมเด็จพระบูรพมหากษัตริยาธิราชเจ้า ณ ท้องสนามหลวง ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ลงในหนังสือธรรม

นมัสการ เจ้าอาวาสวัดบวรนิเวศวิหาร

อ้างถึง ลิขิตที่ พ. ๐๙๙/ ๒๕๖๕ ลงวันที่ ๒๖ กรกฎาคม ๒๕๖๕

สิ่งที่ส่งมาด้วย พระราชดำรัส

ตามที่พระคุณเจ้าขอให้ให้นำความกราบบังคมทูลพระกรุณา ขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตจัดพิมพ์พระราชดำรัสในพระราชพิธีบวงสรวง สมเด็จพระบูรพมหากษัตริยาธิราชเจ้า ณ ท้องสนามหลวง วันจันทร์ที่ ๕ เมษายน พุทธศักราช ๒๕๖๕ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษลงในหนังสือธรรม ซึ่งรองศาสตราจารย์บังอร สว่างวโรรส และนายชวน ศรสงคราม จะจัดพิมพ์ขึ้นเพื่อแจกเป็นธรรมบรรณาการ ความแจ้งอยู่แล้วนั้น

ได้นำความกราบบังคมทูลพระกรุณาทราบฝ่าละอองธุลีพระบาทแล้ว
พระราชทานพระบรมราชานุญาต

ขอนมัสการด้วยความเคารพอย่างยิ่ง

(หม่อมหลวงทวีสันต์ สดาลัย)

ราชเลขาธิการ

กองการในพระองค์

โทร. ๒๒๑๑๕๑ - ๕ ต่อ ๒๐, ๒๑ และ ๕๔

พระราชดำรัส
ในพระราชพิธีบวงสรวงสมเด็จพระบูรพมหากษัตริยาธิราชเจ้า
ณ ท้องสนามหลวง
วันจันทร์ ที่ ๕ เมษายน พุทธศักราช ๒๕๒๕

ข้าพเจ้ามีความปิติชื่นชมยิ่งนัก ที่ประชาชนชาวไทยจัดงานเฉลิมสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ได้งดงามยิ่งใหญ่ และพร้อมเพรียงกันทุกฝ่ายเช่นนี้เป็นนิมิตหมายสำคัญ แสดงความจริงให้ประจักษ์ชัดโดยปราศจากข้อสงสัยว่าคนไทยนั้นยังมีความจงรักภักดีในแผ่นดินอยู่อย่างมั่นคงลึกซึ้ง ทั้งมีความสมัครสามัคคีอันแน่นแฟ้น พร้อมทั้งจะร่วมแรงร่วมใจกันประกอบกิจทั้งปวงที่เป็นธรรมสุจริต ความพร้อมเพรียงกันในการทำความดีนี้ ช่วยให้ไทยรักษาอิสรภาพอันไพบูลย์มาได้สองร้อยปีแล้ว จึงเชื่อมั่นว่าชาติไทยจะดำรงความเป็นไทยอยู่ตลอดไป

ส่วนการที่นายกรัฐมนตรีได้กล่าวพรรณนาในนามของประชาชนถึงความสำนึกตระหนักในพระเดชพระคุณแห่งสมเด็จพระบูรพมหากษัตริยาธิราชเจ้าทุกพระองค์ พร้อมทั้งแสดงความประสงค์อันแรงกล้า ที่จะเกิดทุนเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกให้สูงส่งขึ้นโดยถวายพระราชสมัญญาเป็น “มหाराช” นั้น เป็นข้อยืนยันอย่างสำคัญว่าคนไทยทุก ๆ ฝ่ายมีความนิยมเลื่อมใสในคุณความดี และปรารถนาปรารถนาที่จะตั้งตนอยู่ในคุณความดีนั้น

การรักษาสีธงชาติและความเป็นไทยให้ดำรงมั่นคงยืนยาวไป ถือว่าเป็นกรณีกิจอันสำคัญสูงสุด นอกจากต้องอาศัยการบริหารประเทศที่ฉลาดสามารถ และสุจริตเป็นธรรมแล้ว ยังต้องอาศัยความร่วมมือสนับสนุนจาก

ประชาชนทั้งประเทศด้วย คือประชาชนแต่ละคนจะต้องชวนช่วยสร้างสรรค์
ประโยชน์ และดำรงอยู่ในคุณธรรมอันสมควรแก่ฐานะของตน ๆ คุณธรรม
ที่ทุกคนควรจะศึกษาและน้อมนำมาปฏิบัติ มีอยู่สี่ประการ ประการแรก
คือการรักษาความสัจ ความจริงใจต่อตัวเอง ที่จะประพฤติปฏิบัติแต่สิ่งที่เป็น
ประโยชน์และเป็นธรรม ประการที่สอง คือการรู้จักข่มใจตนเอง ฝึกใจ
ตนเอง ให้ประพฤติปฏิบัติอยู่ในความสัจความดีนั้น ประการที่สาม คือ
การอดทน อดกลั่น และอดออมที่จะไม่ประพฤติล่วงความสัจสุจริต ไม่ว่าจะ
ด้วยเหตุประการใด ประการที่สี่ คือการรู้จักละวางความชั่ว ความทุจริต
และรู้จักสละประโยชน์ส่วนน้อยของตนเพื่อประโยชน์ส่วนใหญ่ของบ้านเมือง
คุณธรรมสี่ประการนี้ ถ้าแต่ละคนพยายามปลุกฝังและบำรุงให้เจริญงอกงามขึ้น
โดยทั่วกันแล้ว จะช่วยให้ประเทศชาติบังเกิดความสุข ความร่มเย็น และ
มีโอกาที่จะปรับปรุงพัฒนาให้มั่นคงก้าวหน้าต่อไปได้ดังประสงค์

ขออำนาจคุณพระศรีรัตนตรัย และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายในสากลพิภพ
จงอภิบาลรักษาท่านทั้งหลายให้มีความสุขสวัสดิ์ แคล้วคลาดจากภัยอันตราย
และสิ่งชั่วร้ายทั้งปวง บันดาลให้มีกำลังกาย กำลังใจ และกำลังปัญญาอัน
เข้มแข็งสมบูรณ์ สามารถที่จะประกอบกิจการงานน้อยใหญ่ในหน้าที่ ให้บรรลุ
ประโยชน์และความเจริญก้าวหน้าตามที่มุ่งหมายได้ทุกประการ.

พระธรรมเทศนา อปจายนานิสังสกถา
ในการทรงบำเพ็ญพระราชกุศลทักษิณานุประทาน
เฉลิมกรุงเทพมหานคร อันประดิษฐานมาครบ ๑๕๐ ปี
ณ พระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย ในพระบรมมหาราชวัง
วันเสาร์ที่ ๒๓ เมษายน พุทธศักราช ๒๔๗๕

เวลา ๑๗.๓๐ น.

สมเด็จพระวชิรญาณวงศ์ (สุจิตฺโต ม.ร.ว. ชื่น นพวงศ์)
รับพระราชทานถวาย

พระธรรมเทศนา อปายนานิสังสกลา

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส.

อภิวาทนสึลิสฺส นิจฺจํ วุฑฺฒาปจายีโน

จตุตาโร ธมฺมา วุฑฺฒนฺติ อายุ วณฺโณ สุขํ พลนฺติ.

บัดนี้ จัก [ถวายเป็น] วิสัชชนาในอปายนานิสังสกลา ประดับ [พระ] ปัญญาบารมี เพิ่มพูน [พระราชากุศลราชาสี่ส่วนทักษิณานุประทาน ด้วยสมเด็จพระบรมพิตรพระราชสมภารเจ้าได้ทรงปรารภมงคลสมัยกาลที่กรุงเทพมหานคร อมรรัตนโกสินทร์มหินทราอยุธยา นี้ เจริญมาได้โดยลำดับ นับได้ ๑๕๐ ปี, ทรงระลึกถึงพระบรมราชคุณูปการแห่งสมเด็จพระบรมราชบุรพบุรุษ และพระบรมราชบุรพสตรี ซึ่งทรงเป็นพระอติตมหาราช และอดีตมหาราชินี และทรงเป็นพระเชื้อเมือง จึงโปรดให้อัญเชิญพระโกศพระบรมอัฐิพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระอมรินทราบรมราชินี สมเด็จพระศรีสุริเยนทราบรมราชินี สมเด็จพระศรีสุริยาลย์ สมเด็จพระเทพศิรินทราบรมราชินี สมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ รวม ๑๑ พระโกศ ขึ้นประดิษฐานเหนือพระราชบัลลังก์ ภายใต้้นพญาลมहाเศวตฉัตร และเชิญพระพุทธรูปประจำพระชนมวารคู่พระบรมอัฐิประดิษฐาน ณ พระที่นั่งบุษบกมาลา ประกอบด้วยเครื่องบรมอิสริยยราชูปโภคพร้อมสรรพแล้ว ทรงบำเพ็ญพระราชกุศลทรงอุทิศกัลปนาผลถวายแด่สมเด็จพระบรมอติตมหาราช และสมเด็จพระบรมอติตมหาราชินี ต่อเนื่องจากการฉลองวัดพระศรีรัตนศาสดาราม ฉลองพระนคร ฉลองพระปฐมบรมราชานุสรณ์ ฉลองสะพานพระพุทธยอดฟ้า และเฉลิมพระราชสิริสมบัติ

ฉลองพระที่นั่งจักรีมหาปราสาท ซึ่งโปรสให้สร้าง และปฏิสังขรณ์แล้วเสร็จ ด้วยพระกตัญญูตาและกตเวทีตาคุณ ตามประเพณีของพุทธศาสนิกบัณฑิต ได้ประพฤติสืบ ๆ มา.

สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ จักรีบรมนาถ พระบาทสมเด็จพระพุทธ-ยอดฟ้าจุฬาโลก ได้ทรงเป็นพระบูรพบิดร ซึ่งมีพระอุปการคุณยิ่งของชนนิกร และสยามรัฐที่สืบต่อมา เพราะทรงเป็นวีรกษัตริย์ประกอบด้วยพระปรีชา และพระอุตสาหวิริยภาพ, ก่อนแต่เสด็จเถลิงถวัลยราชสมบัติ ก็ทรงสามารถปราบศัตรูทั้งภายนอก ทั้งภายใน ให้พ่ายแพ้ไป จนได้รับพระนามาภิไธย พิเศษว่า กษัตริย์ศึก อันบุญบารมีที่ได้ทรงประกอบในกาลก่อน พร้อมทั้ง พระปรีชาและพระอุตสาหวิริยภาพในปัจจุบันอุปถัมภ์ เป็นปัจจัยมีกำลัง จึงได้เสด็จเถลิงถวัลยราชสมบัติเป็นปฐมบรมมหากษัตริย์บรมราชจักรีวงศ์ ในสยามรัฐมณฑล และได้ทรงผลิตพลินสวายุสุขจำเพาะพระองค์ เพราะ ความเป็นใหญ่นั้น ทรงมุ่งความเจริญแก่ประเทศ และพศกนิกรทั่วขอบขัณฑ-รัชสีมา จึงโปรสให้สร้างกรุงเทพมหานคร อมรรัตนโกสินทร์มหินทรายุธยาณี พร้อมทั้งสถานที่ศัสตราวุธยุทธภัณฑ์ และพระคลังหลวง เพื่อเป็นที่ตั้งมั่น และเป็นกำลังแห่งการปกครองป้องกัน และทรงสอดส่องทะนุบำรุงสุขกำจัดทุกข์ ของชนนิกร ในพระราชอาณาประวดี โปรสให้ชำระพระราชนิพนธ์ กฎหมาย เพื่อป้องกันและกำจัดการเบียดเบียนกัน ทรงตั้งเจ้าหน้าที่ใน ทบวงการนั้น ๆ ตามสมควรแก่สมัยเพื่อให้การปกครองในภายในเป็นไป โดยเรียบร้อย เมื่อมีข้าศึกมารบกวน ก็ทรงจัดทัพออกไปปราบปรามให้ พ่ายแพ้ แม้พระราชอาณาเขตได้ให้กว้างขวางออกไป เพื่อความมั่นคงแห่ง พระราชอาณาจักร และโปรสให้สอบสวนพระไตรปิฎก พุทธวจนะให้ถูกต้อง ตามหลักฐาน โปรสให้สร้างและปฏิสังขรณ์พระอารามเป็นอันมาก เพื่อ เป็นที่อยู่แห่งภิกษุสงฆ์ ทรงทะนุบำรุงพระพุทธศาสนา ซึ่งแสดงความจริง โดยเหตุผล เป็นเครื่องกล่อมกล่าใจและจรรยาความประพฤติของบุคคลทุกชั้น

ให้น้อมไปในทางชอบ กำจัดการชั่วทุจริตต่อกันและกันอันเป็นหลักสำคัญของการปกครอง, แม้การคุ้มครองป้องกันยังไม่ทั่วถึง, ก็ยังมีความสงบสุขมาได้โดยสมควร. เพราะอาศัยธรรมเป็นเครื่องกลมเกลียวทะนุบำรุงใจ คู่กันไปกับโภคทรัพย์เป็นเครื่องทะนุบำรุงกาย ด้วยความพร้อมเพรียงของพระวงศ์ และเสนาอำมาตย์ราชเสวกตลอดถึงทวยราษฎร์ ประเทศสยามและชนนิจริงพื้นตัวและเจริญสืบมาถึงบัดนี้ ชื่อว่าทรงเป็นพระบูรพบิดร ประกอบด้วยสามัคคีกับราชบริพาร พระราชทานทรัพย์มฤตกไว้แก่อนุชนชาวสยามรัฐในภายหลัง ในรัชชกาลต่อ ๆ มา สมเด็จพระบรมอติตมหาราชทุก ๆ พระองค์ ก็ได้ทรงประกาศพระราชมณเฑียรกิจ ดำเนินไปโดยพระราชปฏิบัติที่ดีนั้น และทรงผ่อนผันแก้ไขให้เหมาะแก่กาลเวลา.

รวมความโดยย่อ ในรัชชกาลที่ ๒ พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ทรงพระปรีชาในพระราชมณเฑียรกิจ และการสงคราม เพราะได้โดยเสด็จสมเด็จพระบรมชนกนาถในการสงครามแต่ทรงพระเยาว์มา และทรงพระปรีชาในทางกาพย์ประพันธ์ ทรงเพิ่มพูนทรัพย์อันเป็นกำลังสำคัญของประเทศอย่างหนึ่ง ด้วยโปรสให้สร้างกำปั่นทำการค้าขายติดต่อกับประเทศใกล้เคียง และโปรสให้สร้างเมือง สร้างป้อม สร้างเรือรบ สร้างศัตรูารูเพิ่มเติม เป็นเครื่องป้องกันศัตรูอันอาจจะมามีมา.

ในรัชชกาลที่ ๓ พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระปรีชาญาณเห็นการณ์ไกล เมื่อมีสงครามเกิดขึ้นในประเทศที่ติดต่อกัน อันเคยเป็นศัตรูกันมา ก็โปรสให้จัดกองทัพออกไปคอยป้องกันและสอดส่องดูความเป็นไป เพื่อมิให้ข้าศึกล่วงล้ำพระราชอาณาเขตต์ ทรงปราบปรามศัตรูที่กำลังประทุษร้ายให้พ่ายแพ้ และทรงปฏิบัติกับต่างประเทศด้วยพระปรีชาญาณอันสุขุม.

ในรัชชกาลที่ ๔ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระปรีชาในพระราชมณเฑียรกิจอันเกี่ยวกับต่างประเทศฝ่ายตะวันตก ได้ทรง

เริ่มแก้ไขการเกี่ยวข้องซึ่งถึงคราวจำต้องปฏิบัติเป็นเดิมมา และทรงพระปรีชา
ในพระราชาศาสตร์ นิติศาสตร์ พุทธศาสน์ โหราศาสตร์ เป็นเยี่ยมในสมัย
ทรงฟื้นความเข้าใจ และการปฏิบัติทางพระพุทธศาสนาอันเสื่อมทรามลง
ให้เจริญขึ้น จึงได้พระคุณนามพิเศษว่าธรรมหาราชปรากฏมา และมีพระ
เมตตา พระกรุณา ทรงสนธิสนมกับราษฎร จึงเป็นที่นิยมยินดีนับถือของมหาชน

ในรัชกาลที่ ๕ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระ
ปรีชาสามารถในศาสตร์ต่าง ๆ และรัฐวิภูษิตาธิบาย จนได้ทรงรับ
ความยกย่องเป็นพิเศษของผู้รู้ในปรีชาญาณ ทรงประกาศพระราชนิยมกิจ
ทั้งในประเทศทั้งเกี่ยวกับต่างประเทศ ทั้งในการเพิ่มพูนพระราชมหาราช
อันเป็นกำลังอย่างหนึ่งของประเทศให้เจริญยิ่งขึ้น ด้วยพระปรีชา และพระ
อุตสาหะอันแรงกล้า มิได้ทรงเห็นแก่ความลำบากแก่พระราชวรกาย และ
พระราชฤทัย ทรงแผ่พระเมตตาพระกรุณาไปในประชาราษฎร์ โปรดให้
เลิกทาสปล่อยเป็นไททั่วกัน ทรงแสดงความสนธิสนมแก่คนทุกชั้นตามสมัยที่จะ
ทรงแสดงได้ จึงเป็นที่นิยมดีรักใคร่นับถือของมหาชนทั้งภายในทั้งภายนอก
พระราชอาณาเขตต์ จนมีพระคุณนามพิเศษปรากฏว่า พระปิยมหาราชเจ้า.

ในรัชกาลที่ ๖ พระบาทสมเด็จพระรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราวุธ
พระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระปรีชาในรัฐวิภูษิตาธิบายอันเกี่ยวกับ
ต่างประเทศ ได้ทรงปฏิบัติการให้เป็นไปเหมาะสมกับสมัยจนสามารถมีอำนาจ
ในทางภาวีสสำเร็จได้โดยประสงคฺ์ในกาลต่อมา เป็นพระคุณอันยิ่งใหญ่ และ
ทรงพระปรีชาในกาพย์ประพันธ์ในโบราณคดีโดยอเนกประการ.

ดกว่า พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ปฐมบรมราชจักรีวงศ์
ได้ทรงประดิษฐานพระราชอาณาจักรสยาม และกรุงเทพมหานคร พร้อมทั้ง
ทรงทะนุบำรุงและรักษาการส่วนขอบ ทรงปราบปรามและป้องกันการ
ส่วนหัวเป็นปฐม สมเด็จพระอติตมหาราชในลำดับมาก็ได้ทรงปฏิบัติโดย
นัยนั้น และได้ทรงแก้ไขผ่อนผันเปลี่ยนแปลงให้เหมาะแก่สมัย เพราะอาศัย

ความพร้อมเพรียงของพศกนิกรทุกชั้น อันเป็นสามัคคีในภายใน สยามรัฐ จึงเจริญมาได้จนบัดนี้ ในเมื่อประเทศที่ใกล้เคียงถึงความเสื่อมเสียอิสสรภาพไป เพราะเสียสามัคคีภายในอันเป็นกำลังสำคัญ.]

อันสามัคคีความพร้อมเพรียงกันในภายในนั้น เป็นกำลังยิ่งใหญ่ของ ประชุมชนทุกหมู่เหล่า. พระสัมมาสัมพุทธเจ้า จึงได้ทรงแสดงความจริง ในเรื่องนี้ไว้ว่า สุขา สุขุมสุข สามกฺกิ ความพร้อมเพรียงของคนที่เป็น หมวดยกกัน นำความสุขมา, สมกฺกานํ คโป สุโข ความเพียรช่วยกันปราบ และป้องกันความชั่วให้เสื่อมไป ทำความเจริญให้เกิดขึ้น และรักษาไว้ให้ ตั้งอยู่ ของหมู่ที่พร้อมเพรียงกันนำความสุขมา ดังนี้.

ทางพระพุทธศาสนา เมื่อพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ตรัสรู้แล้ว และ ทรงประกาศพระศาสนาด้วยพระกรุณายิ่งใหญ่ในหมู่มสัตว์ ได้ทรงแสดงธรรม เป็นเครื่องนำไปสู่ความเจริญ และทรงบัญญัติพระวินัยเป็นเครื่องป้องกัน และกำจัดความเสื่อม. พระสาวกที่เป็นฝ่ายบรรพชิตก็ได้พร้อมเพรียงกัน ศึกษาเล่าเรียน และปฏิบัติตาม ทั้งช่วยกันประกาศพระศาสนา และทำ สังคายนาพระธรรมวินัยไว้เป็นหลักฐาน. สาวกฝ่ายคฤหัสถ์ก็ได้จัดการ ทะนุบำรุงด้วยปัจจัย ๔ เมื่อมีการณที่ไม่สมควรเกิดขึ้น ก็ช่วยกันสอดส่อง และนำความกราบทูลพระสัมมาสัมพุทธเจ้า. พระองค์ก็ทรงแสดงธรรม และบัญญัติวินัยแก้ไขให้เหมาะแก่คราว ประเทศ และบุคคลตามสมควร เพราะ อาศัยความพร้อมเพรียงกันในภายในเช่นนี้ พระพุทธศาสนาจึงเจริญสืบต่อมา ถึงทุกวันนี้ ถึงหมู่อื่นตั้งแต่หมู่น้อยถึงหมู่ใหญ่จะตั้งอยู่และเจริญสืบต่อไปได้ ก็ด้วยปฏิปทานี้, ทั้งคนในหมู่ต้องปฏิบัติด้วยดีด้วยกันทั้ง ๒ ฝ่าย คือฝ่าย ผู้ปกครอง ๑ ฝ่ายผู้อยู่ในปกครอง ๑ และก็ต้องมีประมุขเป็นที่หมายรวมกัน เพื่อให้การทำงานต่อเนื่องกัน ฝ่ายผู้ปกครองคอยสอดส่องให้ดำเนินไปสู่ความ เจริญ นำออกจากความเสื่อมเสีย, ฝ่ายผู้อยู่ในปกครองช่วยอุดหนุนส่งเสริม ให้ดำเนินไป และชี้แจงแก่กันและกันให้รู้ให้เข้าใจกัน. การณ์ใดที่เป็นไป

เพื่อความเจริญ ถ้ายังไม่ได้จัดทำก็จัดทำขึ้น ที่จัดทำแล้วก็รักษาไว้ การณ์ใดที่เป็นไปเพื่อความเสื่อมที่ยังไม่มีมากก็ป้องกันไว้ ที่มีมาแล้วก็กำจัดให้เสื่อมสูญไป. หมู่หนึ่ง ๆ จึงจะตั้งมั่นและถึงความเจริญได้ เปรียบประจูดอกภูเขาใหญ่ให้ตั้งมั่นและงดงามเหมาะสมัย ก็ต้องอาศัยความร่วมมือเพรียงกันของหมู่ ซึ่งเป็นผู้บงการและผู้ทำ ช่วยกันก่อสร้างเสริมให้เจริญขึ้นด้วย แก้วไขและกำจัดส่วนที่ไม่งามออกเสียด้วย ภูเขาใหญ่นั้นจึงจะเจริญเติบโตขึ้นได้โดยลำดับและเหมาะสมัย. ไม่ใช่คอยเกี่ยงแย่งกันจนไม่อาจก่อสร้างได้และไม่ใช้เมื่อก่อสร้างแล้วไม่พอใจ ก็รื้อเสียและก่อใหม่ ถ้าเป็นเช่นนั้นไม่เพียงแต่ภูเขาจะไม่เจริญขึ้นได้ กลับอาจไม่เป็นภูเขาเสียอีกสมปรารถนา.

อนึ่ง ความพร้อมเพรียงช่วยกันทำของหมู่นั้น ๆ ก็ต้องเป็นไปเหมาะสมเหมาะแก่คราวเวลา เหมาะแก่ถิ่นประเทศ เหมาะแก่บุคคลจึงจะได้บรรลุผลดีเหตุนี้ พระสัมมาสัมพุทธะผู้ทรงหวังความเจริญจึงได้ตรัสไว้ว่า ปฏิจจกัปปิยสูตรว่า อฏฐาตา วินุเท ธนํ ผู้หมั่นไม่วางธุระ ทำเหมาะ ย่อมได้ทรัพย์ ดังนี้.

คำว่าทรัพย์ในที่นี้ ควรหมายถึงสิ่งของที่จะให้สำเร็จประโยชน์และความสุขสำหรับกายนี้และในโลกนี้ ซึ่งเรียกว่าโภคทรัพย์ อันเป็นกำลังสำคัญเป็นปัจจัยเครื่องอุดหนุนภายนอกอย่าง ๑ คุณความดีที่เป็นเครื่องกล่อมเกลางใจและความประพฤติให้เป็นผู้ดี ซึ่งเรียกว่าคุณทรัพย์หรือบุญทรัพย์ อันเป็นปัจจัยอุดหนุนในภายใน ให้เกิดความสงบสุขทั้งสำหรับตนทั้งสำหรับหมู่ในโลกนี้ และเพื่อประโยชน์ตนในภายหน้าอีกส่วน ๑ ทรัพย์ทั้ง ๒ ประเภทนี้จะเกิดมีขึ้นได้ ก็เพราะอาศัยหมั่นไม่วางธุระ และทำเหมาะเป็นเหตุ ถ้าไม่หมั่นหรือหมั่นแต่ทำไม่เหมาะ ก็ย่อมไม่ได้แม้เพียงโภคทรัพย์ แต่กลับจะทำให้เสียหายยิ่งขึ้นเสียอีก, ยิ่งคุณทรัพย์อันจะให้เกิดความสงบสุขเป็นอันไม่ต้องกล่าวถึง ฟังเห็นตัวอย่างในหมู่ที่ทำไม่เหมาะแล้ว ให้เกิดผล คือความเดือดร้อนระส่ำระสาย ต้องเสียหายทั้งโภคทรัพย์ทั้งคุณทรัพย์ และความสงบสุขอันปรากฏอยู่ ทางพระพุทธศาสนามุ่งความสงบสุขไม่กำเริบเป็นสำคัญ,

เป็นไปเพื่อสงเคราะห์กัน เพื่อไม่วิวาทกัน เพื่อพร้อมเพรียงกัน เพื่อความ
เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน อันเป็นประโยชน์สำหรับหมู่ ๖ ประการ เรียกว่า
สาราณียธรรม (ในที่มาแห่งเรื่องนี้ พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงแสดงแก่หมู่ภิกษุ)
เมื่อถือเอาเนื้อความโดยสาราณทั่วไปก็คือ ตั้งใจทำการงานทางกาย ทางวาจา
และทางใจคือคิด ประกอบด้วยเมตตาในกันและกัน ทั้งต่อหน้าและลับหลัง
เมื่อแบ่งปันลาภที่ได้มาโดยธรรม อุดหนุนแก่กันและกันตามสมควร ไม่หวังไว้
บริโภคนต์ผู้เดียว ตั้งใจประพฤติกายวาจาให้ดีเป็นส่วนศีลให้เสมอกัน ไม่
ประพฤติดนให้เป็นคนเลวทรามเป็นที่รังเกียจของกันและกัน ประกอบด้วยความ
เห็นที่ดี ที่นำผู้เห็นเช่นนั้นออกเพื่อสันทุกขโดยชอบเสมอกันและกัน
ผู้ประกอบด้วยสาราณียธรรมเหล่านี้ชื่อว่าทำตนให้เป็นคนดีในหมู่ด้วย
ทำหมู่ให้ดีด้วย จึงควรชื่อว่าคนโสภณะ ผู้ทำหมู่ให้งาม ส่วนผู้ประพฤติด
ตรงข้ามย่อมทำตนให้เป็นคนเลวด้วย ทำหมู่ให้เดือดร้อนด้วย จึงควรได้ชื่อว่า
คนปโทสะ ผู้ประทุษร้ายหมู่ แต่ผู้ไม่ประพฤติดทั้ง ๒ อย่างควรได้ชื่อว่า
คนปุรเก ผู้พอทำหมู่ให้เต็ม คือให้มากขึ้นเท่านั้น เพราะไม่ทำหมู่ให้ดี และ
ไม่ทำหมู่ให้ชั่ว แม้ผู้อื่นจะรู้ความประพฤติดของคณนั้น ๆ หรือไม่ก็ตาม ส่วน
ผู้ทำก็คงเป็นเช่นนั้นเอง ตามเหตุและผล ท่านผู้ตั้งใจประกอบด้วยสาราณียธรรม
นั้นไม่เพียงแต่เป็นคนโสภณะผู้ทำหมู่ให้งามในปัจจุบันเท่านั้น ยังเป็นผู้
บำเพ็ญกุศล อันจักให้ผลเป็นสุขในภายหน้าอีกด้วย เพราะสัมปรายิกัตถ
ประโยชน์ที่จะพึงได้ในภายหน้า อันพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดงไว้ ๔ ประการ
คือประกอบด้วยศรัทธา ความเชื่อเหตุเชื่อผลและเชื่อความเป็นผู้มีกรรม
เป็นของตน ๑ ประกอบด้วยความตั้งใจรักษากายวาจาให้ดีอันเป็นส่วนศีล ๑
ประกอบด้วยการสละ ๑ ประกอบด้วยปัญญา พิจารณาให้รู้จักเหตุแห่ง
ความเจริญ และเหตุแห่งความเสื่อม ๑ ก็ย่อมรวมลงในสาราณียธรรมนี้เอง
เพราะฉะนั้น ท่านผู้ประกอบด้วยสาราณียธรรมจึงชื่อว่าบำเพ็ญประโยชน์
ทั้ง ๒ คือประโยชน์ในปัจจุบันด้วย ประโยชน์ในภายหน้าด้วย ก็จักถึง

ความสงบสุขไม่ต้องเดือดร้อนเพราะว่าหัวใจในประโยชน์ทั้ง ๒ ด้วยประการ
ฉะนี้

อีกนัยหนึ่ง อุบายอันเป็นเครื่องปกครองหมู่ให้เป็นไปด้วยดีของท่าน
ผู้เป็นประมุขของหมู่ อันปรากฏในพระพุทธศาสนา ที่พระสัมมาสัมพุทธะ
ได้ทรงนำธรรมแก่ ๑๐ ประการมาแสดงไว้ คือทาน การให้เป็นการอุทหนุน
ผู้ควรอุทหนุน ๑ ศีล การตั้งใจรักษาจรรยาความประพฤติให้ดี เว้นจาก
เบียดเบียนกัน ๑ ปาจิาคะ การสละ เพื่อบรรเทาความตระหนี่และโลภ ๑
อาชชวะ ความเป็นผู้ซื่อตรง ๑ มัททวะ ความเป็นผู้อ่อนโยน ๑ ตปะ อานาจ
เป็นเครื่องปราบปรามความชั่วสงครามทั้งคนชั่วด้วย ๑ อักโกธะ ความ
ไมโกรธ ๑ อวิหิงสา การไม่เบียดเบียน ๑ ขันติ ความอดทน ๑ อวิโรธนะ
การไม่พิโรธคือไม่ทำผิดจากคลองธรรม หรือไม่แสดงความกำเริบให้ปรากฏ
ด้วยอำนาจความยินร้าย ๑ รวม ๑๐ ประการ เรียกว่าทศพิธราชธรรม
(ธรรมของพระราชา ๑๐ อย่าง) พร้อมทั้งสังคหวัตถุ ๔ ประการ คือ สัสสมณะ
ความฉลาดในการบำรุงข้าวกล้าสงครามทั้งปวง ๑ ปุริสเมระ
ความฉลาดในการใช้บุรุษบุคคล ๑ สัมมาปาสะการ คล่องใจด้วยอาศัย
การประพฤติให้เป็นประโยชน์ ๑ วาจาเปยยะ กล่าววาจาเป็นที่รักควรดื่ม
ไว้ในใจ ๑ ธรรมเหล่านี้เป็นอุบายที่จะให้เกิดผลดี คือสงบจากใจผู้ร้าย
จนถึงจะกล่าวได้ว่าบ้านเรือนไม่ต้องลงกลอนซึ่งเรียกว่านิรคละ ดังนี้ เพื่อ
รู้จักโทษทุกข์ที่เกิดมีประจำแก่สังขารตามธรรมดาของสังขาร และเห็นโทษ
ของกิเลสที่ยึดถือ พระสัมมาสัมพุทธเจ้าจึงทรงแสดงธรรมมีปริยายเป็น
อนันต์ รวมลงในอริยมรรคมีองค์ ๘ ประการ อันเป็นส่วนเหตุ เพื่อผลคือ
อนุตตรวิมุตติ อันเป็นความสงบสุขอย่างสูงสุดในพระพุทธศาสนา ด้วย
ประการฉะนี้.

[สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก
เป็นต้น กับทั้งสมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก
เป็นต้น กับทั้งสมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก
เป็นต้น

ได้ทรงพระอุตสาหวิริยภาพ และพระปรีชาพระกรุณาจึงทรงตั้งกรุงเทพมหานครและสยามรัฐ และทรงปกครองแก้ไขให้เหมาะแก่สมัย กรุงเทพมหานครและสยามรัฐจึงเจริญมาได้เป็นส่วนมฤตคตกทอดมาถึงบัดนี้. สยามรัฐชนนิยายซึ่งเป็นอนุชนจึงสมควรยินดี และระลึกถึงพระบรมราชบูรพูปการเป็นส่วนกตัญญูแล้วบูชาด้วยเครื่องสักการะ อันได้ชื่อว่าอามิสบูชา และตั้งใจปฏิบัติชอบเว้นจากทางชั่ว ดำเนินไปแต่ในทางดี เพื่อประโยชน์แก่ตน เพื่อประโยชน์แก่หมู่ อันได้ชื่อว่า ปฏิบัติดีบูชา เป็นส่วนกตเวที ก็จักให้สำเร็จผลบรรลุลักษณะเป็นสาธุชนคนดีได้ สมตามนัยสุภาษิตว่า นิमितฺตํ สาธุรูปานํ กตญญูกตเวทีตา ความเป็นผู้กตัญญูและกตเวที เป็นนิमितต์เครื่องหมายของคนดี ด้วยประการฉะนี้.

สมเด็จพระบรมพิตรพระราชสมภารเจ้า ทรงระลึกถึงพระราชอุปการคุณแห่งสมเด็จพระอติตมหาราชและสมเด็จพระอติตมหาราชินีประกอบด้วยสามัคคีแห่งพศกนิกร เป็นส่วนกตัญญูตาคุณ เป็นไปในพระราชมนัส มีกำลังมีพระราชประสงค์จะทรงปฏิบัติการฉลองพระราชบูรพูปการคุณ จึงทรงบำเพ็ญพระราชกุศลมีประการต่าง ๆ ทรงอุทิศส่วนพระราชกุศลนั้น ๆ ถวายเพื่อเฉลิมพระเกียรติและเพื่อประโยชน์สุขแก่สมเด็จพระอติตมหาราชและสมเด็จพระอติตมหาราชินีตามสมควรแก่คติภพ เป็นส่วนกตเวทีตาคุณด้วยทรงนอบน้อมต่อพระองค์ผู้ทรงเจริญด้วยพระคุณ ตามจริยาแห่งพุทธศาสนิกบัณฑิตผู้ประกอบกิจด้วยปัญญา มีศรัทธาปสาทะในพระพุทธานุภาพพระราชกุศลจริยา ส่วนอุปถัมภ์นุญเป็นต้น ก็จักเป็นกรรมอันอำนวยให้ทรงเจริญด้วยธรรมที่นำปรารภมา ๔ ประการ ดังพระภาษิตที่พระบรมศาสดาจารย์ทรงแสดงไว้ว่า].

อภิวาทนสึลิสฺส นิจฺจํ วุฑฺฒาปจายิโน

จตุจากริ ธมฺมา วุฑฺฒนฺติ อายุ วณฺโณ สุขํ พลํ

แปลว่า ธรรม ๔ ประการ คือ อายุ ความมีชีวิตยืนนาน, วรรณะ ฝีมือวรรณะการผ่องใส, สุขะ สบายกายสบายใจ, พละ กำลังกายกำลังทรัพย์

กำลังปัญหา, ย่อมเจริญแก่ผู้มีปกติอภิวาทนอบน้อมต่อท่านผู้เจริญเนื่องด้วย
ด้วยประการดังนี้.

[ขอพระราชกุศลราศีทักษิณานุทานที่สมเด็จพระบรมพิตร พระราช-
สมภารเจ้าได้ทรงบำเพ็ญนี้ จงสำเร็จโดยฐานะ แต่สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ
และสมเด็จพระอริยวงศาคตญาณนี้ คือ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก
พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว
พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้า
เจ้าอยู่หัว พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระอมรินทราบ-
รมราชินี สมเด็จพระศรีสุริเยนทราบรมราชินี สมเด็จพระศรีสุริยาลัย
สมเด็จพระเทพรัตนทราบรมราชินี สมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ
ตลอดกาลนาน.

อนึ่ง ขออานุภาพพระสัมมาสัมพุทธะ ขออานุภาพพระสัทธรรม
ขออานุภาพพระสงฆ์ ขออานุภาพพระคุณูปการแห่งสมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ
และสมเด็จพระอริยวงศาคตญาณนี้ ขออานุภาพพระราชกุศลราศีส่วนทักษิณานุ-
ทาน และขออานุภาพอภัยานธรรม จงอภิบาลสมเด็จพระบรมพิตรพระราช-
สมภารเจ้า พร้อมทั้งสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินี ทั้งพระราชวงศ์จักรี
ทั้งพระราชสมบัติ ทั้งสยามรัฐมหาล ทั้งมหาชนชาวสยามรัฐ ผู้เลื่อมใส
ในพระพุทธศาสนา ให้ปราศจากอนิฆฎารมณ คือ ทุกข์ โศก โรค ภัย อุปสรรค
ศัตรู อุบัติอันตรายทุกประการ และให้ทรงประสบอิฏฐารมณ คือความ
สำราญเบิกบานเพิ่มขึ้น ความอาหาญ ความมีชัย ความผ่องใสสวัสดิ
ปลอดภัยเป็นต้น พร้อมทั้งทรงพระชนมายุยืนนาน ทรงพระพรตชัชวาล
ไพโรจน์ ควรเลื่อมใส ทรงประสบสุขทั้งทางพระราชวรกาย ทั้งทางพระราช
หฤทัยอันไพศาล ทรงเพิ่มพูนกำลังพระกาย กำลังพระปรีชา กำลังพระราชทรัพย์
และกำลังพระราชวรฤทธิ์ทุกเมื่อ เพื่อทรงอภิบาลประเทศชาติ ราชกุลวงศ์
พระพุทธศาสนา แลประชาราษฎรให้ถาวร และเจริญยิ่งใหญ่ตลอดนิรันดรกาล.]

สิทธิธรรมคุณ สิทธิธรรมคุณ สิทธิธรรมคุณ อิทธิ ผล

เอตตสุมี รตนคตยสุมี สมปสาทนเจตโต

ขอผลที่ตั้งปณิธานเหล่านี้ จงเป็นผลสัมฤทธิ์ จงเป็นผลสัมฤทธิ์ จงเป็น
ผลสัมฤทธิ์ แต่ [สมเด็จพระบรมพิตรพระราชสมภารเจ้า] ผู้มี [พระราช]
มนัสเลื่อมใสในพระรัตนตรัยทุกประการ.

หมายเหตุ ท่านผู้ที่จะใช้เทศนาในงานสามัญทั่วไป ฟังวันคำ
ในวงเล็บเหลี่ยม ที่พิมพ์ไว้ทั้งหมดก็เพื่อรักษาต้นฉบับเดิม

พระธรรมเทศนา ทูลดลภกธา
ในการทรงบำเพ็ญพระราชกุศลทักษิณานุประทาน
พระราชพิธีสมโภชกรุงรัตนโกสินทร ๒๐๐ ปี
ณ พระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย ในพระบรมมหาราชวัง
วันอาทิตย์ที่ ๔ เมษายน ๒๕๒๕ เวลา ๑๖.๓๐ น.
สมเด็จพระญาณสังวร (สุวฑฺฒโน) วัดบวรนิเวศวิหาร
รับพระราชทานถวาย

พระธรรมเทศนา ทูลลภกถา

นโม ดศฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส
ทูลลภโก ปุริสาชฌญเญ น โส สพุพฺพคฺค ชายติ
ยตฺถ โส ชายติ ธีโร คํ กุลํ สุขเมธติ

บัดนี้ จักรับพระราชทานถวายวิสัยนาพระธรรมเทศนาในทูลลภกถา
ฉลองพระเดชพระคุณระดับพระปัญญาบารมี ในการทรงบำเพ็ญพระราชกุศล
ทักษิณานุปทาน ถวายสมเด็จพระบูรพมหากษัตริราชเจ้า พร้อมทั้ง
สมเด็จพระปฐมบรมมหาชนก สมเด็จพระอัครมเหสี สมเด็จพระบรมราชินี
สมเด็จพระบวรราชเจ้า และพระบรมราชวงศ์ชั้นปฐมวงศ์ เป็นต้น เป็น
เบื้องต้นแห่งพระราชพิธีสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ ๒๐๐ ปี

พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกทรงมีพระบรมราชโองการ
ให้ดำเนินการสร้างกรุงเทพมหานครขึ้นเมื่อวันที่ ๘ เมษายน พุทธศักราช
๒๓๒๕ สองวันหลังจากทรงได้รับอัญเชิญขึ้นสู่สิริราชสมบัติเมื่อวันที่
๖ เมษายน เมษายนปีนี้เป็นเดือนที่ครบ ๒๐๐ ปีพระบรมราชวงศ์จักรี
และกรุงรัตนโกสินทร์หรือกรุงเทพมหานคร

ความดำรงอยู่แห่งกรุงรัตนโกสินทร์และพระบรมราชวงศ์จักรี ก็คือ
การดำรงอยู่แห่งประเทศไทยพร้อมทั้งศาสนาและทุกสิ่งทุกอย่างที่
ร่วมเข้าเป็นประเทศไทยนี้ ทั้งนี้ก็ด้วยได้พึ่งพระบารมีพระเดชพระคุณ
เป็นล้นพ้นแห่งสมเด็จพระมหากษัตริราชเจ้า ทรงเป็นพระประมุขนำรัฐบาล
และประชาชนปกครองประเทศชาติให้วัฒนะสถาพรมาโดยลำดับ นับตั้งแต่
องค์พระปฐมบรมกษัตริย์แห่งพระบรมราชวงศ์จักรี พระผู้ทรงมีพระนามาภิไธย
ถวายในรัชกาลที่ ๔ ว่า “พระบาทสมเด็จพระปรโมรุราชมหাজักรับรมนาถ-

นเรศ ราชวิวัฒนวงศ์ ปฐมพงศาธิราชรามาริบดีนทร พิชิตินทรวโรดม
บรมนาถบพิตร พระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก”

สมเด็จพระบูรพมหากษัตริราชเจ้าทุกพระองค์ชื่อว่าได้ทรงเป็น
บุพการี เป็นกตัญญูกตเวทีสืบพระราชสันตติวงศ์และประเทศชาติมาโดยลำดับ
บุคคลทั้งคู่นี้ พระบรมศาสตราตรัสว่า เป็นบุคคลที่หาได้ยาก ตามพระบาลี
พุทธภาษิตตรัสไว้ว่า เทว เม ภิกขเว ปุคฺคลา พุสฺสกา โลกสฺมี เป็นต้น
แปลความว่า “ภิกษุทั้งหลาย บุคคลหาได้ยากในโลก ๒ คือ บุคคลผู้เป็น
บุพการี ๑ บุคคลผู้เป็นกตัญญูกตเวที ๑ ภิกษุทั้งหลาย บุคคลหาได้ยาก
ในโลก ๒ เหล่านี้แล” บุพการีได้แก่บุคคลผู้กระทำอุปการะก่อน กตัญญูกตเวที
ได้แก่บุคคลผู้รู้อุปการะที่ท่านได้กระทำแล้วและประกาศอุปการะที่ท่าน
กระทำแล้วให้ปรากฏตอบแทน เมื่อจะยกขึ้นแสดงเป็นนิทศนะก็เป็น ๔ คู่
คือมารดาบิดากับบุตรธิดา ครูอาจารย์กับศิษย์ พระมหากษัตริย์กับพลสกนิกร
ประชาชน พระสัมมาสัมพุทธเจ้าผู้พระบรมศาสดากับพุทธสาวกพุทธ-
ศาสนิกชนทั้งหลาย คือ มารดาบิดาเป็นบุพการีของบุตรธิดา บุตรธิดาพึงเป็น
กตัญญูกตเวทีต่อมารดาบิดา ครูอาจารย์เป็นบุพการีแห่งศิษย์ ศิษย์พึงเป็น
กตัญญูกตเวทีต่อครูอาจารย์ พระมหากษัตริย์เป็นบุพการีแห่งพลสกนิกร
ประชาชน พลสกนิกรประชาชนพึงเป็นกตัญญูกตเวทีต่อพระมหากษัตริย์
พระสัมมาสัมพุทธเจ้าผู้พระบรมศาสดาทรงเป็นบุพการีต่อพุทธสาวก
พุทธศาสนิกชน พุทธสาวกพุทธศาสนิกชนพึงเป็นกตัญญูกตเวทีต่อพระ
บรมศาสดา

ประเทศไทยเรามีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขมาแต่โบราณกาล
ตามพระพุทธภาษิตที่ตรัสไว้ว่า ราชา มุขํ มนุสฺसानํ พระราชาเป็นประมุข
แห่งมนุษย์ทั้งหลาย ราชา ภูมฺมสฺส ปญฺญานํ พระราชาเป็นเครื่องปรากฏ
แห่งแว่นแคว้น ประเทศชาติ และเมื่อพระราชาทรงรับนับถือพุทธศาสนา
ทรงประพฤติธรรม ทรงตั้งอยู่ในธรรมแห่งพระพุทธศาสนา อาภิกษพธิ-

ราชธรรม ทรงปกครองประชาชนโดยธรรม ทรงนำประชาชนประพฤติธรรม มาโดยลำดับ ตั้งแต่อดีตกาลจนถึงปัจจุบัน ดังที่พระสงฆ์ได้ถวายพระราชมัญญาพระมหากษัตริย์ทุกรัชกาลมาโดยลำดับ ว่าสมเด็จพระธรรมิกมหาราชาธิราชเจ้าผู้ทรงพระคุณอันประเสริฐ ฉะนั้น จึงทรงเป็นบุพการีแห่งพสกนิกรประชาชน และพสกนิกรประชาชนเมื่อตั้งอยู่ในธรรมตามพระมหากษัตริย์ก็ย่อมปฏิบัติตนเป็นกตัญญูกตเวทีบุคคลต่อพระมหากษัตริย์ และทุกบุคคลในชาติ นับตั้งแต่องค์พระประมุขลงมา ต่างก็ปฏิบัติตนเป็นบุพการีประดุจกตัญญูกตเวทีต่อกันในฐานะนั้น ๆ กล่าวโดยส่วนรวม คือต่างปฏิบัติเกื้อกูลกันและกัน ผู้ที่ให้การช่วยเหลือเกื้อกูลก่อนชื่อว่าบุพการี ผู้ให้การเกื้อกูลภายหลังเป็นการตอบแทนชื่อว่ากตัญญูกตเวที ทุกฝ่ายมีความเคารพรักผูกพันกัน เกื้อกูลกัน ทั้งนี้ก็เพราะมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ทรงเป็นผู้นำด้วยธรรมอันงาม สมตามที่พระบรมศาสดาตรัสแสดงไว้โดยอุปมาอุปไมย แปลความว่า “เมื่อโคทั้งหลายข้ามไปอยู่ ถ้าโคจำฝูงไปตรงโคทั้งปวงก็ไปตรงฉันใด ในหมู่มนุษย์ก็ฉันนั้น หากพระราชาทรงตั้งอยู่ในธรรม ประชาชนก็ตั้งอยู่ในธรรมตาม” ดังนี้

บุคคลทั้งคู่นี้ คือบุพการีและกตัญญูกตเวที พระพุทธองค์ตรัสว่าหาได้ยาก ก็เพราะบุคคลโดยมากไม่ตั้งอยู่ในธรรม เนื่องจากผู้เป็นประมุขหรือหัวหน้าเป็นอันมากไม่ตั้งอยู่ในธรรม ความดำรงอยู่แห่งหมู่นับแต่ครอบครัวจนถึงประเทศชาติจึงมักไม่ยั่งยืน แต่ในประเทศชาติไทยนี้ กล่าวเฉพาะแม้เพียงสมัยตั้งกรุงรัตนโกสินทร์พร้อมทั้งพระบรมราชจักรีวงศ์เป็นต้นมา ซึ่งได้ยั่งยืนอยู่แล้วถึง ๒๐๐ ปี เป็นผลที่พิสูจน์ว่าหาผู้เป็นบุพการีและกตัญญูกตเวทีได้เป็นอันมากในประเทศชาติไทย ซึ่งเป็นผลพิสูจน์สืบต่อไปด้วยว่าเพราะหัวหน้าทั้งหลายส่วนมากตั้งอยู่ในธรรมตามพระมหากษัตริย์ผู้ทรงเป็นประมุขแห่งชาติ จึงต่างปฏิบัติเป็นบุพการีและกตัญญูกตเวทีต่อกันสืบมาโดยลำดับ โดยมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นผู้นำปฏิบัติพระราชกรณียกิจ

เป็นบุพการีต่อพลกนิกรประชาชนในฐานะทั้งปวง ดังจะพึงเห็นได้จากพระราช-
ปฏิบัติแห่งสมเด็จพระบูรพมหากษัตริราชเจ้า ตั้งแต่รัชกาลที่หนึ่ง
พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกองค์พระปฐมบรมกษัตริย์บรมม-
หาราชาราชเจ้าผู้ทรงพระคุณอันประเสริฐเป็นต้นมา

เมื่อทรงรับการที่จะบำรุงแผ่นดินไทยต่อไป พระราชกรณียกิจ
อันดับแรกของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกก็คือการสร้าง
กรุงเทพมหานครและพระบรมมหาราชวัง โปรดให้ย้ายราชธานีจากกรุง-
ธนบุรีทางฝั่งตะวันตกของแม่น้ำเจ้าพระยา มาตั้งทางฝั่งตะวันออก ตั้ง
พิชัยเสนาหลักเมืองในวันอาทิตย์เดือน ๖ ขึ้น ๑๐ ค่ำ ตรงกับวันที่ ๒๑ เมษายน
พ.ศ. ๒๓๒๕ ตั้งการพระราชพิธีปราบดาภิเษก ณ วันจันทร์ เดือน ๘
ตรงกับวันที่ ๑๐ มิถุนายน พ.ศ. ๒๓๒๕ ทรงประดิษฐานพระราชวงศ์
ตั้งข้าราชการตำแหน่งต่าง ๆ มีจุลสดมภ์เป็นต้น แบ่งหัวเมืองชั้นกลาโหม
มหาดไทย กรมท่า ทรงสถาปนาสมเด็จพระสังฆราช ตั้งพระราชาคณะ
ตำแหน่งต่าง ๆ และด้วยมีพระราชประสงค์ที่จะสร้างกรุงเทพมหานคร
ให้คล้ายกรุงศรีอยุธยาราชธานีเดิมทุกอย่างเท่าที่จะทำได้ พระบรมราโชบาย
อีกส่วนหนึ่งจึงเป็นการสร้างวัดพระศรีรัตนศาสดารามในเขตพระบรม-
มหาราชวัง เช่นเดียวกับวัดพระศรีสรรเพชญ์กรุงศรีอยุธยา ให้เป็นที่
ประดิษฐานพระพุทธรูปมหามณีรัตนปฏิมากรแก้วมรกตคู่บ้านคู่เมือง เมื่อ
ทรงสร้างกรุงและพระบรมมหาราชวัง ได้ทรงสร้างวัดพระศรีรัตนศาสดาราม
เป็นหลักแล้ว โปรดให้เชิญพระพุทธรูปปฏิมากร แก้วมรกต จากพระราชวังเดิม
ปากตะวันตกมาประดิษฐาน เมื่อวันจันทร์ เดือน ๔ แรม ๑๔ ค่ำ พ.ศ. ๒๓๒๗
ร.ศ. ๓ ต่อมาในพ.ศ. ๒๓๒๘ ร.ศ. ๔ โปรดให้สมโภชพระนครต่อเนื่องจาก
พระราชพิธีบรมราชาภิเษก สมโภชวัดพระศรีรัตนศาสดาราม พระราชทาน
นามพระนครใหม่ให้คล้องกับนามพระพุทธรูปมหามณีรัตนปฏิมากรว่า “กรุงเทพ-
มหานคร บวรรัตนโกสินทร์ มหินทรายุธยา มหาดิลกภพ นพรัตนราชธานี

บุริรัมย์ อุดมราชนิเวศน์มหาสถาน อมรพิमानอวตารสถิต สักกะทัตติย-
 วิชาญกรรมประสิทธิ์” เป็นพระมหานครที่ดำรงรักษาพระมหามณีนรัตนปฏิมากร
 เป็นแก้วอย่างดีมีสิริอันประเสริฐสำหรับพระบารมีของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ผู้ประดิษฐานกรุงเทพมหานครนี้ ตั้งแต่พระราชทานนามนี้มา
 บ้านเมืองก็อยู่เย็นเป็นสุขเกษมสมบูรณขึ้น (ครั้นในแผ่นดินพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงแปลงสร้อยที่ว่า บวรรัตนโกสินทร์นั้นเป็น
 อมรรัตนโกสินทร์ นอกนั้นคงไว้ตามเดิม) พร้อมกันนั้นก็ทรงสร้างวัดสำคัญ
 อื่น ๆ ทรงสร้างเมืองให้มั่นคงด้วยปรากฏการดูแลและกำลังทั้งปวงสำหรับ
 ป้องกันข้าศึกศัตรู ทรงจัดระเบียบการปกครองประเทศ ชำระกฎหมาย
 ทะนุบำรุงพระพุทธศาสนา โปรดให้สังคายนาพระไตรปิฎก ออกกฎหมาย
 คณะสงฆ์ เป็นต้น ขณะทรงสร้างบ้านสร้างเมืองอยู่นั้น มีศึกมารบกวน
 พระราชอาณาจักร ต้องจำพระราชหฤทัยปราบปรามอริราชศัตรูให้ประเทศ
 ชาติพ้นภัย ทรงกรีธาทัพออกรบรวม ๗ ครั้ง ทรงนำประเทศชาติผ่านพ้นภัย
 สงครามได้อย่างปลอดภัย ทรงแสดงความเป็นนักรบผู้ยิ่งใหญ่และนักปกครอง
 ผู้ใหญ่ยิ่ง แม้จะมีศึกสงครามเกือบตลอดรัชสมัย ๒๗ ปีเศษที่ทรงปกครอง
 ก็ได้ทรงจัดสร้างสรรค์สิ่งต่าง ๆ ให้แก่ประเทศชาติเป็นอเนกประการ ประเทศไทย
 ได้มีกรุงเทพมหานครและวัดพระศรีรัตนศาสดารามทั้งดงาม มีพระบรม-
 ราชมณเฑียรที่มั่นคงสูงส่ง เป็นมิ่งขวัญของคนไทยชาติไทย ได้มีระเบียบแบบแผน
 ในการปกครองประเทศที่เป็นองค์การปกครองสมัยต่อมา มีกฎหมายทั้งใน
 ทางโลกและทางธรรม ที่ขจัดความวุ่นวายให้กลับสู่ความเป็นระเบียบเรียบร้อย
 มีรากฐานวรรณกรรมและศิลปกรรม ซึ่งเป็นบ่อเกิดแห่งความเจริญรุ่งเรือง
 ในสมัยปัจจุบัน งานสร้างสรรค์ของพระองค์จึงคงอยู่คู่สยามอย่างมั่นคง ทรง
 ปฏิบัติสำเร็จทุกประการสมตามที่ได้ทรงตั้งพระราชปณิธานไว้ดังที่ปรากฏใน
 พระราชนิพนธ์เรื่องนิราศท่าดินแดงว่า “ด้วยเดชะบารมีที่ทำมา ตั้งใจจะอุปถัมภก
 ยอยกพระพุทธศาสนา จะป้องกันขอบขันธสีมา รักษาประชาชนและมนตรี”

ในรัชกาลที่ ๒ คือพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ได้ทรงเป็นพระมหากษัตริย์นักรบ นักปกครอง นักบริหาร ศิลปิน กวี และช่าง ได้ทรงสร้างสรรค์งานดังกล่าวไว้เป็นมรดกทางศิลปวัฒนธรรมของไทยจำนวนมาก เป็นที่เชิดหน้าชูตาชาวไทย ปรากฏแพร่หลายไปในนานาประเทศ ๑๕ ปีเศษแห่งรัชสมัยของพระองค์ บ้านเมืองเป็นสุขสงบและรุ่งเรือง ได้ทรงเริ่มตั้งพิธีวิสาขบูชา ได้มีธงช้างเผือก คือธงเป็นรูปช้างสีขาวอยู่กลางวงจักรบนพื้นธงสีแดง ซึ่งโปรดเกล้าฯ ให้ทำเป็นธงประจำเรือกำปั่นหลวงที่ไปค้าขายต่างประเทศ และกลายเป็นธงชาติแต่นั้นมา แสดงว่าการเดินเรือค้าขายของไทยสมัยนั้นรุ่งเรืองมาก จึงจำเป็นต้องมีธงช้างเผือกเป็นเครื่องหมายแสดงว่าเป็นเรือของชาติไทย แม้บัดนี้รูปช้างเผือกสีขาวก็ยังอยู่กลางธงไตรรงค์ประจำเรือไทย ในปัจจุบัน องค์การศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติได้ประกาศยกย่องเทิดทูนพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยเป็นบุคคลสำคัญของโลก ทั้งในด้านการสงคราม การปกครอง การช่าง และกวีนิพนธ์

ในรัชกาลที่ ๓ คือพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงปฏิบัติราชการอย่างต่างพระเนตรพระกรรณพระราชาบิดา มาแต่ครั้งยังทรงเป็นพระเจ้าลูกยาเธอ จึงทรงคุ้นเคยกับราชการแผ่นดินและเสนาบดีตำแหน่งต่าง ๆ มาแล้วเป็นอย่างดี ได้ทรงควบคุมดูแลตรวจตราราชการงานเมืองอย่างใกล้ชิดจริงจัง ในการวินิจฉัยตัดสินความ ทรงถือความยุติธรรมเป็นสำคัญยังทรงคำนึงถึงทุกข์สุขของราษฎรเป็นใหญ่ ทรงจัดการค้าและการเศรษฐกิจได้ผลเป็นอย่างดี ทำให้ทรงสามารถพัฒนาบ้านเมืองและพระพุทธศาสนาได้มาก โปรดการสร้างวัดและปฏิสังขรณ์วัดทั้งหลาย ทรงเริ่มรับสิ่งใหม่ในแผ่นดิน เพราะแต่เดิมมาสัมพันธ์กันอยู่โดยมากกับนานาประเทศตะวันออกด้วยกัน ความสัมพันธ์กับฝ่ายตะวันตกได้เริ่มขึ้น ได้ทรงปฏิบัติทั้งในด้านรับและปฏิเสธอย่างระมัดระวัง โดยทรงมุ่งความเจริญและความปลอดภัยแห่งราช

อาณาจักร การก่อสร้างได้มีการผสมผสานศิลป์ไทยเข้ากับศิลปะจีน ดังปรากฏอยู่ในวัดที่ทรงสร้างขึ้นใหม่หลายวัด ๒๗ ปีเศษแห่งรัชสมัยของพระองค์ จึงประกอบไปด้วยพระราชกรณียกิจที่เป็นไปเพื่อประโยชน์สุขและความเจริญมั่นคง ทั้งในปลายรัชสมัยก็ได้ถึงหัวเลี้ยวหัวต่อแห่งความสัมพันธ์กับนานาประเทศฝ่ายตะวันตก ซึ่งเป็นเหตุให้นานาประเทศฝ่ายตะวันออกต้องประสบอันตรายไปเป็นอันมาก แต่พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงปฏิบัติด้วยพระราชวิจรรณาณอย่างสุขุมลึกซึ้ง พึงเห็นได้จากพระราชดำรัสตรัสไว้ก่อนจะเสด็จสวรรคตว่า “การศึกษาสงครามข้างญวนข้างพม่าก็เห็นจะไม่มีแล้ว จะมียูแต่ข้างพวกฝรั่ง ให้ระวังให้ดี อย่าให้เสียที่แก่เขาได้ การงานสิ่งใดของเขาที่ควรคิดจะเรียนเอาไว้ ก็ให้เอาอย่างเขา แต่อย่าให้หนีถือเลื่อมใสไปทีเดียว”

ในรัชกาลที่ ๔ คือพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงเปลี่ยนแปลงระเบียบการต่าง ๆ ให้เหมาะสมแก่กาลสมัยเป็นอันมาก เพราะตั้งแต่รัชกาลที่ ๑ ถึงรัชกาลที่ ๓ มีระเบียบการปกครอง สถาป เศรษฐกิจและสังคมของประเทศยังเหมือนครั้งกรุงศรีอยุธยาเป็นอันมาก ตั้งแต่รัชกาลที่ ๔ เป็นต้นมาเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงเปิดการติดต่อค้าขายกับต่างประเทศอย่างกว้างขวาง ยอมรับความเจริญทางวิทยาศาสตร์และความก้าวหน้าต่าง ๆ มาใช้อย่างระมัดระวัง เปิดประตูค้าขายกับชาวตะวันตก ขยายพระนครออกไปทางทิศตะวันออก เพราะความเจริญทางเศรษฐกิจเป็นเหตุให้ประชาชนในพระนครเพิ่มจำนวนมากขึ้น ออกหนังสือราชกิจจานุเบกษา จัดตั้งโรงพยาบาล เป็นต้น ได้ทรงสร้างพระปฐมเจดีย์ ได้ทรงพบหินศิลาจารึกสมัยสุโขทัย ทรงบัญญัติกฎหมายขึ้นเกือบ ๕๐๐ ฉบับด้วยพระองค์เองที่เต็มไปด้วยมนุษยธรรม ทรงปกครองประเทศพร้อมทั้งทรงบำรุงฟื้นฟูยกย่องพระบรมพุทธศาสนาและทรงยังทุกอย่างให้เจริญสวัสดิ์พื้นอันตรายภัยพิบัติ ทรงเริ่มตั้งพิธีมาฆบูชา และวิสาขบูชา มีบูชา กล่าวได้ว่าทรงมี

น้ำพระราชหฤทัยเป็นนักวิทยาศาสตร์อย่างแท้จริง ทรงยอมรับวิชาการของตะวันตกเข้ามาใช้และทรงสนพระราชหฤทัยศึกษาค้นคว้ามากทางวิชาดาราศาสตร์ ทรงคำนวณทราบแน่ว่าจะเกิดสุริยุปราคาหมดดวงในประเทศไทยที่ตำบลห้วยกอ แขวงเมืองประจวบคีรีขันธ์ ในวันที่ ๑๘ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๑๑ เวลา ๑๐.๓๒ น. ทางราชการปัจจุบันได้กำหนดให้วันที่ ๑๘ สิงหาคมของทุกปีเป็นวันนักวิทยาศาสตร์ไทย ได้ทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจทุกอย่างเหมาะสมแก่กาลสมัยตลอดเวลา ๑๗ ปีเศษแห่งรัชสมัยของพระองค์

ในรัชกาลที่ ๕ คือ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจปกครองแผ่นดินในแนวทางแห่งสมเด็จพระบรมราชชนกให้ก้าวหน้าไปเป็นอันมาก ทรงเปลี่ยนแปลงแบ่งส่วนราชการปกครองแผ่นดินจากแบบเก่าซึ่งมีอยู่ ๖ กรม คือ เวียง วัง คลัง นา สมุหกลาโหม และสมุหนายก มาเป็นแบบกระทรวง กรม ในปัจจุบัน ทรงแบ่งเขตการปกครองประเทศเป็นมณฑล จังหวัด เป็นต้น ทรงเปลี่ยนแปลงขนบธรรมเนียมประเพณีให้เหมาะสมสมัย ทรงปรับปรุงการเก็บภาษีอากรเป็นรายได้ของแผ่นดินโดยรอบคอบเคร่งครัด ทรงบำรุงการเกษตรและคมนาคมเพื่ออาชีพของราษฎรกว้างขวางออกไป มีรถราง รถไฟ กรมไปรษณีย์ ส่งจดหมาย ส่งโทรเลข ปรับปรุงการศาลพร้อมทั้งกฎหมาย ทรงบำรุงพระศาสนาและการศึกษา โปรดอาราธนาคณะสงฆ์ มีสมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส ทรงเป็นผู้อำนวยการศึกษาหัวเมือง ได้ทรงตั้งโรงเรียนขึ้นในวัดทั้งหลาย เป็นการเริ่มต้นปฐมนิศึกษา มีพระเถระเป็นผู้อำนวยการศึกษาประจำมณฑลนั้น ๆ ต่อมาได้ทรงออกพระราชบัญญัติลักษณะปกครองคณะสงฆ์ ได้ทรงตั้งโรงเรียนข้าราชการพลเรือนขึ้น ซึ่งต่อมาในรัชกาลที่ ๖ ได้โปรดเกล้าฯ สถาปนาขึ้นเป็นจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ตามพระบรมราชปณิธาน ได้เสด็จพระราชดำเนินติดต่อกับเยี่ยมเยียนประชากรราษฎรในจังหวัดต่าง ๆ ด้วยพระองค์เอง และเพื่อให้ได้ทรงทราบถึงความเป็นอยู่แท้จริงของเขา จึงเสด็จ

โดยมิได้แสดงพระองค์ในฐานะพระมหากษัตริย์ จึงเป็นที่เข้าใจกันว่าทรงเป็นเพียงข้าราชการผู้ใหญ่ การเสด็จประพาสแบบนี้เป็นที่รู้จักกันในนามว่า “เสด็จประพาสต้น” นอกจากเสด็จประพาสภายในประเทศแล้วยังได้เสด็จเยือนประเทศอื่นเพื่อสมานไมตรี ได้เสด็จ ต่างประเทศทางตะวันออก อาทิ สิงคโปร์ อินเดีย เมื่อพระชนมายุยังเยาว์ และได้เสด็จ ประพาสยุโรป ถึง ๒ ครั้ง ทำให้ได้ทรงทราบความเป็นไปภายในประเทศและต่างประเทศเป็นอย่างดี จึงทรงสามารถปรับปรุงให้บังเกิดความสุขความเจริญแก่ประเทศชาติและประชาชนในทุก ๆ ด้าน ทรงเป็นที่รักของประชาชนขึ้น โดยลำดับตลอดเวลาที่เสด็จอยู่ในพระสิริราชสมบัตินานขึ้น ประชาชนชาวไทยได้พร้อมกันสร้างพระบรมรูปทรงม้าถวายจารึกไว้ที่ฐานพระบรมรูปนั้นว่า “ปิยมหาราชาธิราช” ในวโรกาสที่เสด็จดำรงสิริราชสมบัติครบ ๔๐ ปีบริบูรณ์ เพราะทรงเป็นที่รักใคร่ยกย่องเคารพเทิดทูนเป็นล้นพ้นของราษฎร เพราะทรงนำประเทศชาติให้ผ่านพ้นอุปสรรคอันตราย ทรงปกครองให้เกิดความสุขความเจริญแก่ประชาราษฎรทั่วไป ทรงมีความรักคือพระเมตตากรุณาในประชาชน ทรงปกครองประชาชนเหมือนอย่างบิดาปกครองบุตร ดังพระราชดำรัสที่ตรัสแก่ราษฎรผู้มาเฝ้าครั้งหนึ่งว่า “เราจะเป็นเหมือนบิดาของเจ้าเสมอไป ย่อมยินดีด้วยในเวลามีความสุข และช่วยปลดปล่อยอันตรายในเวลาที่มีภัยได้ทุกข” ได้พระราชทานสิทธิแก่ราษฎรในการที่จะนับถือศาสนา และพระราชทานพระบรมราชาูปถัมภ์แก่ทุกศาสนาบรรดามีในเมืองไทย ปราภฏหลักฐานในพระบรมราชโองการครั้งหนึ่ง ตอนหนึ่งว่า “การศาสนานั้น ไม่เป็นที่ขัดขวางสิ่งใดในราชการแผ่นดิน ผู้ใดเห็นว่าศาสนาใดถูกต้องก็ถือตามชอบใจของผู้้น ผิดถูกก็อยู่แต่ผู้ถือศาสนานั้นเอง” พระราชกรณียกิจยิ่งใหญ่อีกประการหนึ่งที่นามากล่าวกันอยู่เสมอคือการเลิกทาส การเลิกทาสในประเทศอื่นนั้นเป็นเหตุให้เกิดสงครามกลางเมืองขึ้นหลายประเทศ แต่ในประเทศไทยได้ทรงกระทำด้วยพระปรีชาสามารถ ทรงดำเนินสายกลาง

ไม่ให้เดือดร้อนทั้งเจ้าของทาสและตัวทาสเอง โดยทรงใช้เวลาในการเลิกทาสถึง ๓๗ ปีจึงสำเร็จในพ.ศ. ๒๔๔๘ โดยได้ทรงตราพระราชบัญญัติยกเลิกการมีทาสโดยสิ้นเชิง การปกครองโดยมีรัฐธรรมนูญก็ได้ทรงมีความรังเกียจ ดังพระราชดำรัสตอนหนึ่งในที่แห่งหนึ่งว่า “ข้าพเจ้าไม่มีความรังเกียจอันใดซึ่งจะมีกฎหมายกำหนดพระบรมเดชานุภาพของพระเจ้าแผ่นดินเช่นประเทศทั้งปวงมีกำหนดกันนั้น เมื่อจะทำกฎหมายสำหรับแผ่นดินให้เป็นหลักฐานไว้” แต่ราชฎยังไม่พร้อมในขณะนั้น ทรงปฏิบัติเร่งรัดในด้านการศึกษาของราชฎ และในทุก ๆ ด้านเพื่อให้มีความรู้ความสามารถในการปกครองตนเองและบ้านเมืองในสมัยเวลาต่อไป ๔๒ ปีเศษในรัชกาลของพระองค์จึงเป็นเวลาที่不僅เพียงพอในความเคารพต้องการของประชาชน

ในรัชกาลที่ ๖ คือพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงปกครองปฏิบัติพระราชกรณียกิจสืบต่อให้บังเกิดความเจริญในทุก ๆ ด้านทั้งในด้านการปกครอง และด้านการศึกษา เป็นต้น เช่นทางด้านการศึกษา ได้ทรงตราพระราชบัญญัติประถมศึกษาขึ้น เพิ่มโรงเรียนในระดับมัธยมศึกษา ทรงปรับปรุงโรงเรียนข้าราชการพลเรือนของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว สถาปนาขึ้นเป็นมหาวิทยาลัยแห่งแรกของประเทศไทย พระราชทานนามว่า “จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย” เพื่อเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระบรมชนกนาถ ทรงตั้งกองลูกเสือและเสือป่าขึ้น ทรงตัดสินพระราชหฤทัยให้ประเทศไทยเข้าเป็นฝ่ายสัมพันธมิตร เป็นฝ่ายชนะในมหาสงครามโลกครั้งที่ ๑ ทำให้เกิดผลดีแก่ประเทศหลายด้าน ได้รับยกย่องให้มีฐานะและสิทธิเท่าเทียมกับประเทศสัมพันธมิตรทั้งหลาย ได้เข้าร่วมในการประชุมสันติภาพที่ประเทศฝรั่งเศส เข้าเป็นสมาชิกขององค์การสันนิบาตชาติ และหลายชาติต้องยอมยกเลิกสนธิสัญญาที่ผูกมัดไทยเรื่องอำนาจศาลและภาษีศุลกากร เป็นโอกาสให้ไทยได้เรียกร้องขอแก้สนธิสัญญาที่ไม่เป็นธรรมจากประเทศอื่นในเวลาต่อมา ได้ทรงพระราชนิพนธ์เรื่องต่าง ๆ ทั้งที่เป็นร้อยแก้วและร้อยกรองขึ้นเป็น

อันมาก ทั้งพระราชบัณฑิตก็ประจำวันต่อกันหลายเล่มสมุด ทรงพระราชนิพนธ์
บทปลุกใจให้รักชาติไว้มาก พระราชกรณียกิจด้านการปรับปรุงประเพณีและ
วัฒนธรรมอันเป็นผลดีแก่ประเทศมีมากมายหลายประการ และที่ใช้สืบเนื่อง
มาจนปัจจุบันก็มีมาก ดังเช่นตราภุมณเฑียรบาลว่าด้วยการสืบสันตติวงศ์
พ.ศ. ๒๔๖๗ ประกาศใช้นามสกุล พระราชทานนามสกุลด้วยพระองค์เอง
ไว้มากมาย แสดงเป็นพระราชปรารภไว้ว่าทรงมีพระราชเจตนาให้เกิดความ
ภาคภูมิใจที่ตนจะได้เป็นผู้ประกอบคุณงามความดีเพื่อดำรงวงศ์สกุลของตน
และให้เกิดความละอายที่ตนจะเป็นผู้นำความเสื่อมเสียมาสู่ชื่อเสียงของสกุล
ประเทศชาติก็จะพลอยได้รับประโยชน์ในการที่ผู้รักเผ่าตระกูลจะประกอบ
แต่คุณงามความดี เป็นประโยชน์เกิดทุนทั้งสกุลวงศ์และประเทศชาติด้วย
ได้พระราชทานแบบธงชาติคือธงไตรรงค์ ที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน ทรงประกาศ
ใช้พระพุทธศักราช ใช้การนับเวลาเป็นระบบสากล ๑๕ ปีเศษแห่งรัชกาล
ของพระองค์จึงเต็มไปด้วยพระราชกรณียกิจที่เป็นคุณเป็นประโยชน์ องค์การ
ศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติได้ประกาศยกย่องว่า
ทรงเป็นบุคคลสำคัญของโลกพระองค์หนึ่ง ประชาชนชาวไทยก็ได้ยกย่อง
พระองค์เป็นสมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า

ในรัชกาลที่ ๗ คือพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรง
ปกครองประเทศสืบต่อมาโดยมีอภิรัฐมนตรี ได้ทรงออกกฎหมายเพื่อ
ความเจริญของบ้านเมือง เพื่อคุ้มครองและส่งเสริมความสุขของประชาชน
เป็นจำนวนมาก ทรงอุปถัมภ์ศิลปวัฒนธรรมของชาติ ต้องทรงต่อสู้กับ
สงครามเศรษฐกิจซึ่งเกิดเสื่อมโทรมขึ้นทั่วโลก ตลอดถึงประเทศไทย เพื่อ
ให้เกิดดุลยภาพระหว่างรายรับรายจ่ายเป็นต้น ต้องมีการยุบตัดทอนเปลี่ยน-
แปลงลดลงทุกอย่าง ตั้งต้นแต่พระองค์เอง ดังในประกาศฉบับหนึ่งลงท้ายว่า
“ครั้งนี้เป็นเวลาที่เราสยามทุกจำพวก นับแต่พระองค์พระบาทสมเด็จพระ
พระเจ้าอยู่หัวลงไปถึงราษฎรพลเมือง จะต้องช่วยกันรักษากันเมืองให้พ้น

อันตรายเป็นภัยแก่โลกกิจวัตรปัดท้าวทั้งโลก จำต้องยอมทนความลำบากด้วยกัน
ไปชั่วคราว และหวังใจด้วยกันว่าจะพ้นความอดคัดขัดสนได้ในไม่ช้านาน'
ได้ทรงเตรียมประเทศไปสู่การปกครองระบอบประชาธิปไตย และได้
พระราชทานรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยามในวันที่ ๑๐ ธันวาคม
๒๔๗๕ พระราชกรณียกิจสำคัญประการหนึ่งในรัชกาลที่ ๗ คือการสมโภช
กรุงเทพมหานครครบ ๑๕๐ ปี ในพ.ศ. ๒๔๗๕ โปรดให้มีการมหรหรร
สมโภชพระพุทธมหายานรัตนปฏิมากรแก้วมรกต มีพระราชพิธีเปิดสะพาน
ปฐมบรมราชานุสรณ์ หรือที่เรียกกันทั่วไปว่า "สะพานพระพุทธยอดฟ้า"
ประดิษฐานพระบรมรูปพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก สมเด็จพระ
พระปฐมภักตริย์แห่งพระราชวงศ์จักรี ขึ้นเป็นพระบรมราชานุสรณ์
๙ ปีเศษแห่งรัชกาลของพระองค์ได้แสดงให้เห็นถึงความที่ทรงเสียสละทุก
อย่างเพื่อรักษาประเทศชาติและเพื่อความสุขของประชาชน

ในรัชกาลที่ ๘ คือพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล
ได้ทรงเป็นพระมหากษัตริย์เมื่อทรงมีพระชนมายุเพียง ๙ พรรษาขณะทรง
ศึกษาอยู่ในต่างประเทศ เมื่อเสด็จ นิวัติประเทศไทยครั้งแรกในฐานะ
ทรงเป็นพระมหากษัตริย์ทรงมีพระชนมายุเพียง ๑๓ พรรษาเท่านั้น และ
ประทับอยู่เพียง ๒ เดือน แต่ก็ทรงยังให้เกิดความปลาบปลื้มปิติและจงรักภักดี
อย่างยิ่งนับแต่นั้นมา เสด็จนิวัติพระมหานครอีกครั้งเมื่อ ๕ ธันวาคม
พ.ศ. ๒๔๘๘ หลังจากสงครามโลกครั้งที่ ๒ เพิ่งยุติ ผู้คนพลเมืองอยู่ในสภาพ
วุ่นวายและเสียหาย การเสด็จนิวัติครั้งหลังนี้จึงเป็นที่อบอุ่นใจไปทั่วประเทศ
แม้ว่าสถานการณ์ในบ้านเมืองจะยังสับสนปรวนแปรอยู่ก็ทรงพระปรีชา
สามารถประกอบพระราชภารกิจได้อย่างสมบูรณ์ด้วยพระราชวิริยะอุตสาหะ
ยิ่งยวด ทรงใส่พระราชหฤทัยยิ่งนักต่อความเป็นอยู่ของพสกนิกรทั่วไป
ตลอดถึงชาวต่างชาติที่เข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภารด้วย ได้เสด็จ เยี่ยม
ราษฎรในจังหวัดต่าง ๆ โปรดให้เข้าเฝ้าฯ อย่างใกล้ชิด ในการเสด็จ

เยี่ยมพ่อค้าประชาชนชาวไทยและชาวจีนในย่านสำเพ็งนั้น ได้นำให้เกิดสิริมงคลแก่พวกเขา ความร้าวฉานระหว่างไทยจีนสงบลงด้วยพระบารมีและพระมหากรุณาธิคุณ ๑๒ ปีเศษแห่งรัชกาลของพระองค์ทำให้ทรงเป็นมิ่งขวัญเป็นที่เทิดทูนผูกพันใจประชาชนอย่างยิ่ง ประชาชนมีความอบอุ่นใจ มีความสุข มีความปิติประทับใจที่ใต้มีพระมหากษัตริย์ผู้ทรงมีพระราชจริยวัตรละมุนละไมงดงาม เปี่ยมด้วยพระเมตตากรุณา สง่างามบริสุทธิ์ผุดผ่อง สมลักษณะพระมหากษัตริย์ชาติ

สมเด็จพระบูรพมหากษัตริราชเจ้าทุกพระองค์ ตั้งแต่องค์พระปฐมบรมกษัตริราชเจ้า ได้ทรงตั้งกรุงรัตนโกสินทร์ ตั้งพระราชวงศ์ ตั้งระบอบการปกครอง และมุขอำมาตย์มนตรีเสวกามาตย์ทั้งปวง นำการปกครองประเทศชาติให้พัฒนาสถาพรมาโดยลำดับ จึงทรงเป็นองค์บุพการีของประชาชนชาวไทยทั้งปวงในปัจจุบัน ทุกพระองค์เสด็จมาและทรงดำเนินพระราชประกาศนโยบายปกครองประเทศอย่างเหมาะสมแก่กาลเทศะนั้น ๆ รัชกาลที่ ๑ เสด็จเข้ามาในขณะที่ต้องการฟื้นฟูตั้งประเทศชาติพระราชวงศ์ตั้งระบอบการปกครองรักษาป้องกันประเทศชาติพร้อมทั้งพระบวรพุทธศาสนา เป็นต้น รัชกาลโดยลำดับก็เสด็จมาในช่วงที่เวลาต้องการ ได้ทรงดำเนินพระราชประกาศนโยบายอย่างเหมาะสมมาทุก ๆ สมัย ทรงยืนยันในโอกาสที่ควรยืนยัน ทรงยินยอมผ่อนปรนในโอกาสที่ควรยินยอมผ่อนปรนเป็นการณวลีก็คือปฏิบัติไปตามควรแก่เหตุการณ์เพื่อรักษาประเทศชาติศาสนาเป็นต้นไว้ และพัฒนาให้เจริญ สถาบันของชาติไทยของคนไทยจึงตั้งดำรงอยู่ได้ถึงบุคคลทุกพวกทุกฝ่ายในปัจจุบันทั้งหมด

ในรัชกาลปัจจุบัน สมเด็จพระมหิตลธิราชสมภารเจ้าผู้ทรงพระคุณอันประเสริฐ ทรงเป็นสมเด็จพระมหากษัตริราชพระองค์ที่ ๙ แห่งพระบรมราชวงศ์จักรี ได้ทรงแสดงพระบรมราชปณิธานไว้โดยมีพระปฐมบรมราชโองการในพระราชพิธีบรมราชาภิเษกเมื่อวันที่ ๕ พฤษภาคม

พ.ศ. ๒๔๙๓ ว่า “เราจะครองแผ่นดินโดยธรรม เพื่อประโยชน์สุขแห่ง
มหาชนชาวสยาม” แล้วทรงหลังทักษิโณทก ตั้งพระราชสัตยาธิษฐานที่จะ
ทรงบริหารพระราชอาณาจักรโดยทศพิธราชธรรม และในพระราชกรณียกิจ
ที่ทรงปฏิบัติแล้ว และกำลังทรงปฏิบัติอยู่ ก็เป็นประจักษ์พยานแก่พสกนิกร
ตลอดถึงชาวประชานานาชาติว่าทรงมีพระราชวิริยะอุตสาหะในอันที่จะ
ทรงประพฤติปฏิบัติตามพระบรมราชปณิธานที่ได้พระราชทานไว้
ทุกประการ ทรงตั้งอยู่ในกตัญญูกตเวทิตาธรรม ทรงปกครองแผ่นดิน
โดยธรรม มีพระมหากรุณาเป็นที่ไปในเบื้องหน้า ทรงประกอบพระราช
กรณียกิจทั้งปวงเพื่อประโยชน์สุขแห่งประชาชนโดยไม่ทรงคำนึงถึงความ
ลำบากเหนื่อยยาก ไม่ทรงคำนึงถึงภัยอันตรายทั้งปวง ในทุกด้าน ทุกทาง
อาทิ ในการพัฒนาการศึกษา ในการพัฒนาที่ดิน และในสวนจิตรลดา
ก็โปรดให้ทำนา เลี้ยงโคนม เป็นต้น เพื่อใช้ที่ดินให้บังเกิดเป็นประโยชน์
และเป็นการทดลองทดสอบต่าง ๆ ด้วย ในการพัฒนาป่าไม้ การทำฝนหลวง
การพัฒนาชลประทาน ทำการขุดคลองระบายน้ำ อ่างเก็บน้ำ การบริการ
แพทย์หลวงแก่ประชาชน การอุปถัมภ์ศาสนา ในปีหนึ่ง ๆ ทรงอุทิศเวลา
ไม่ต่ำกว่า ๒๐๐ วัน โดยประมาณ เสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมราษฎรและ
ทอดพระเนตรกิจการโครงการพัฒนาตามพระราชดำริในท้องถิ่นทุรกันดาร
ทั่วทุกภาคของประเทศ ในการนี้ได้ทรงวางแผนพัฒนาเพื่อความเจริญก้าวหน้า
และมั่นคงในพื้นที่ดังกล่าวในทุกด้านอย่างสอดคล้อง มีการประสานประโยชน์
และเกื้อกูลซึ่งกันและกัน เหตุที่เสด็จพระราชดำเนินไปถึงสถานที่นั้นด้วย
พระองค์เอง และได้ทรงศึกษาเพื่อทรงทราบความเป็นไปในที่นั้น ๆ อย่าง
แท้จริง จากการทรงพบประชาชน ทรงได้ถามตรวจตราอย่างถี่ถ้วน
พระราชทานพระราชดำริในการวางแผนโครงการพัฒนาร่วมกับเจ้าหน้าที่
ในส่วนราชการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งฝ่ายพลเรือน ตำรวจ ทหาร ได้ทรง
ทราบปัญหาขัดข้องและทางที่จะแก้ปัญหานั้น ๆ ได้โดยถูกต้อง แต่ละท้องถิ่น

ย่อมมีปัญหาต่าง ๆ กัน การปฏิบัติแก้ปัญหาก็ต้องทรงปฏิบัติต่าง ๆ กัน ตามควรแก่ปัญหาที่เกิดขึ้นนั้น เช่น ปัญหาการขาดแคลนที่ดินทำกิน และ ปัญหาการขาดแคลนน้ำเพื่อการชลประทาน ก็มีพระราชดำรัสให้สำรวจสถานที่ สร้างอ่างเก็บน้ำที่มีประโยชน์แก่ประเทศ โปรดให้จัดที่ดินแบ่งปัน ประชาชนเพื่อการเกษตรและส่งเสริมการเกษตรกรรมทุกแขนง ทรงส่งเสริม กิจการธนาคารข้าว ธนาคารโคกระบือ โปรดการประหยัดมรดก โดย การใช้วัสดุอุปกรณ์พื้นบ้านที่หาได้ง่ายเป็นต้น ได้ทรงแนะนำระบบสหกรณ์ ซึ่งหมายความว่าการทำงานร่วมกัน เพราะจะได้ช่วยเหลือแนะนำและเปลี่ยน ความรู้กัน แต่สมาชิกสหกรณ์ทุกคนจะต้องเคร่งครัดต่อวินัย ขยันหมั่นเพียร ซื่อสัตย์สุจริต มีจิตใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ สามัคคีกลมเกลียวกัน รู้จักประหยัด และต้องปฏิบัติตามหน้าที่ของตน จึงทรงเป็นร่มเกล้าของชาวไทยโดยแท้ ทั้งนี้เพราะทรงเป็นกตัญญูทศเวทต่อสมเด็จพระบูรพมหากษัตริราชเจ้า ผู้ทรงนำพระราชวงศ์และมุขอำมาตย์มนตรีทั้งปวง เป็นต้น ฉะนั้นจึงทรง เป็นบุพการีของประชาชนทั้งปวงอีกด้วย

ธรรมที่ทำให้บุคคลเป็นบุพการีและกตัญญูทศเวทนั้น รวมเข้าก็คือ ธรรมเป็นเครื่องเกื้อกูลกันและกันนั่นเอง คือความประพฤติที่เป็นธรรม เป็นคุณเกื้อกูล มิใช่เป็นโทษ อาทิทศพิธราชธรรมสำหรับพระมหากษัตริย์ และผู้ปกครองทั้งหลาย และในการปฏิบัตินั้นก็ประกอบด้วยสัปปุริสธรรม คือธรรมของสัตบุรุษ ๗ ประการ ได้แก่

๑. รัชมัญญตา ความเป็นผู้รู้จักเหตุ
๒. อตถัญญตา ความเป็นผู้รู้จักผล
๓. อัตตัญญตา ความเป็นผู้รู้จักตน
๔. มัตตัญญตา ความเป็นผู้รู้จักประมาณ
๕. กาลัญญตา ความเป็นผู้รู้จักกาลเวลา

๖. ปุคคลัญญตา ความเป็นผู้รู้จักบุคคล

๗. ปริสัญญุตตา ความเป็นผู้รู้จักบริษัท คือหมู่ชน

ประกอบกับธรรมที่ตรัสไว้โดยชื่ออื่น แต่ก็รวมเข้าเป็นข้อปฏิบัติ อันเป็นคุณเกื้อกูลให้เกิดความสุข มิใช่เป็นโทษให้เกิดทุกข์ ผู้ปฏิบัติที่เป็น คุณเกื้อกูลก่อนได้ชื่อว่าเป็นบุพการี ผู้ปฏิบัติเกื้อกูลคือเป็นคุณเกื้อกูลตอบแทน ก็เป็นกัตถัญญุตเวทียี่ รวมเข้าง่าย ๆ ก็คือว่า ให้ทำความดีที่เกื้อกูลนั่นเอง ตราบใดบุคคลทั้งหลายผู้รวมกันอยู่เป็นหมู่ตั้งแต่หมู่เล็กจนถึงหมู่ใหญ่ ต่าง ประกอบความดีที่เป็นคุณเกื้อกูลแก่กันและกัน ต่างก็ได้ชื่อว่าเป็นบุพการี เป็นกัตถัญญุตเวทียี่ตรานั้น ความตั้งมั่นความเจริญของหมู่ชนนั้นย่อมดำรงอยู่ จึงเป็นหน้าที่ของบุคคลทุกคนจะพึงประกอบคุณงามความดีเพื่อเกื้อกูล กันและกันให้มากที่สุด เว้นการปฏิบัติกระทำการที่เป็นโทษก่อให้เกิดทุกข์ ภัยพิบัติต่อกันและกัน เป็นการแสดงความกัตถัญญุตเวทียี่ต่อกันและกันใน โอกาสฉลองสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ ๒๐๐ ปีครั้งนี้ และปฏิบัติสืบต่อตลอดไป

ในโอกาสกรุงรัตนโกสินทร์ตั้งมั่นดำรงยั่งยืนมาถึง ๒๐๐ ปี รัฐบาล ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวสำนักในพระมหากษัตริย์คุณแห่งสมเด็จพระ มหากษัตริราชเจ้าจำเดิมแต่พระปฐมบรมกษัตริย์แห่งพระบรมราชจักรีวงศ์ ที่ทรงสืบพระราชสันตติวงศ์มาถึง ๙ พระองค์ในปัจจุบัน ล้วนทรงปกครอง บ้านเมืองให้ร่มเย็นเป็นสุขสงบเรียบร้อยมาช้านาน และรำลึกถึงพระราช ประเพณีที่สมเด็จพระบูรพมหากษัตริราชเจ้าได้ทรงบำเพ็ญพระราชกุศล เป็นการสมโภชพระนครครั้งแรกในรัชกาลที่ ๑ พ.ศ. ๒๓๒๘ (ร.ศ. ๔) เมื่อสร้างกรุงและวัดพระศรีรัตนศาสดารามแล้ว ต่อมาในรัชกาลที่ ๓ โปรด ให้ฉลองสมโภชวัดพระศรีรัตนศาสดาราม ในพ.ศ. ๒๓๘๑ (ร.ศ. ๕๗) ต่อมาอีกเมื่อครบ ๑๐๐ ปีในรัชกาลที่ ๕ พ.ศ. ๒๔๒๕ และ ๑๕๐ ปีในรัชกาลที่ ๗ พ.ศ. ๒๔๗๕ จึงประกาศงานสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ ๒๐๐ ปี

อนึ่ง รัฐบาลและปวงชนชาวไทยได้สำนึกในพระมหากรุณาธิคุณ แห่งพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกพระผู้ทรงตั้งกรุงรัตนโกสินทร์ และพระบรมราชวงศ์จักรี พร้อมทั้งระบอบการปกครอง และมุขมนตรี เสนามาตย์ทั้งปวง กับทั้งทรงฟื้นฟูพระพุทธานุภาพ บำรุงประชาชนให้เป็นสุข ดังที่มีแสดงในพระราชพงศาวดารฉบับพระราชหัตถเลขาสรุปไว้ว่า “ตั้งแต่เสด็จเถลิงถวัลยราชสมบัติ ก็ทรงพระอุตสาหะครอบครองแผ่นดิน โดยขัตติยานุวัตร ต่อสู้ข้าศึกที่บังอาจมาย่ำยีให้ปราศภัยแผ้วไปทุกครั้ง ทั้งปราบปรามศัตรูหมู່ร้ายทั้งภายในและภายนอกราบคาบ แม้พระราช อาณาจักรกว้างขวางยิ่งกว่าแผ่นดินใด ๆ ในครั้งกรุงเก่าแต่ก่อนมา ทรง ทำนุบำรุงพระพุทธานุภาพและประชาชนทั่วพระราชอาณาจักรเป็นอเนก- ประการ” จึงพร้อมกันเกิดทุนเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระพุทธ- ยอดฟ้าจุฬาโลก โดยถวายพระราชสมัญญาเป็นมหาราช

สมเด็จพระมหาจักรพรรดิราชเจ้าทุกพระองค์ ผู้ทรงดำรงไศสรวรยา- ธิปัตย์ปกครองประเทศชาติประชาชนให้มีความสุขความเจริญมาโดยลำดับ ได้ชื่อว่าทรงเป็นบุรุษอาชาไนย ตามพระพุทธานิพนธ์ที่ตรัสไว้ว่า

“ทุลลโก ปุริสาชฌญ โน โส สพุพุดุ ชยติ

ยตุล โส ชยติ ธีโร ตัม กุลํ สุขเมชติ

บุรุษอาชาไนยหาได้ยาก บุรุษอาชาไนยย่อมไม่เกิดขึ้นในที่ทั่วไป บุรุษอาชาไนยผู้ทรงปัญญาเกิดในที่ตระกูลใด ตระกูลนั้นย่อมบรรลुถึง ความสุข”

“สปฏิโส ภิกขเว กุเล ชยมาโน พหุโน ชนสุต อตุลาหิ หิตาย สุขาย โหติ” เป็นอาทิ ความว่า “ภิกษุทั้งหลาย สัตตบุรุษเกิดขึ้นในสกุล ย่อมเกิดขึ้น เพื่อประโยชน์ เพื่อเกื้อกูล เพื่อสุข แห่งชนเป็นอันมาก ย่อมยังประโยชน์—เกื้อกูล และสุขให้สำเร็จแก่มารดาบิดา แก่บุตรภริยา แก่หมู่คนผู้เป็นทาสกรรมกร แก่มิตรสมาคม แก่สมณพราหมณ์ เปรี๊ยะเหมือนมหาเมฆยังฝนให้ตก ทำ

ข้าวกล้าให้สำเร็จ ย่อมยังประโยชน์เกื้อกูลและสุขให้เกิดแก่มหาชน ฉะนั้น”

สมเด็จพระบวรมหิศรพระราชสมภารเจ้า ผู้ทรงพระคุณอันประเสริฐได้ทรงรำลึกถึงพระราชอุปการคุณูปการแห่งสมเด็จพระบูรพมหากษัตริราชเจ้าแห่งพระบรมราชวงศ์จักรีทุกพระองค์ นับแต่พระปฐมบรมกษัตริราชเจ้า ผู้ทรงสถาปนาพระบรมราชวงศ์ ทรงตั้งกรุงรัตนโกสินทร์ และทุก ๆ อย่างทุก ๆ พระองค์ ซึ่งได้ทรงสืบพระราชสันตติวงศ์มาโดยลำดับ เป็นต้นทรงบำเพ็ญพระราชกุศลทักษิณานุประทานถวาย ชื่อว่าได้ทรงตั้งอยู่ในกตัญญูกตเวทิตาธรรมภูมิชั้นของสาธุชน ตามพระพุทธานิพนธ์ที่ตรัสไว้ว่า ภูมิเวสารुरुปานิ กตญญูกตเวทิตา ความกตัญญูกตเวทิตาเป็นภูมิชั้นของสาธุชน

ขออำนาจแห่งพระราชกุศลทักษิณานุประทานที่ทรงบำเพ็ญถวาย ทรงพระราชอุทิศถวายทั้งปวงนี้ จงเป็นผลสัมฤทธิ์ผลดีวิบากสุขสมบัติ และเป็นไปเพื่อเฉลิมพระเกียรติแห่งสมเด็จพระมหากษัตริราชเจ้าและทุกพระองค์ที่ทรงพระราชอุทิศถวาย

ขอพระบรมเดชานุภาพแห่งสมเด็จพระบูรพมหากษัตริราชเจ้าทุกพระองค์ได้อภิบาลรักษาสมเด็จพระบวรมหิศรพระราชสมภารเจ้า พร้อมทั้งสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ให้ทรงพระเจริญราชสิริสวัสดิ-พิพัฒนามงคลทุกประการ พร้อมพระราชวงศ์ มุขมนตรีอำมาตย์ ข้าราชการราษฎร และสมณชีพราหมณ์ ตลอดจิรกาล

รับพระราชทานถวายวิสาขนาพระธรรมเทศนาในพุทธภักดา ฉลองพระเดชพระคุณประดับพระปัญญาบารมียุติลง เอวักมีด้วยประการฉะนี้ ขอถวายพระพร.

DULLABHA

Translated by
Bang-Orn Savangvarorose
1 January 1986

**ROYAL ADDRESS OF HIS MAJESTY THE KING
ON THE OCCASION OF THE GRAND ASSEMBLY
FOR THE CEREMONY OF PAYING HOMAGE
TO THE ROYAL ANCESTORS
AT THE PRAMAINÉ GROUNDS
ON MONDAY THE 5th OF APRIL B.E. 2525**

It gives me enormous pleasure to see the way in which Thai people from all walks of life, acting in concert, have succeeded in making these Ratanakosin celebrations such a spectacular event. This in itself is highly significant in that it indicates that among Thai people loyalty to one's country runs deep and, in addition, shows that they are united in their efforts with regard to righteous and worthy endeavor. Indeed, it is by standing shoulder to shoulder in the service of their country that the Thais have managed, for the past 200 years, to maintain their independence. And I feel confident that Thailand will remain free forever.

The Prime Minister, speaking on behalf of Thai citizens everywhere, has noted the profound debt of gratitude they feel towards the great Kings of the past. He has also stated that it is their express intent to honor King Rama I by bestowing upon him the title of "The Great", as a token of their respect. All this clearly proves that the Thai people have faith in the power of universal virtue and that they themselves desire to lead exemplary lives.

The maintenance of a durable independence, and a long-lasting freedom is the most urgent task before us. Freedom depends not only upon wise, efficient, and virtuous government; it also depends upon the co-operation and support of each and every individual. This means that each individual must be keen to make positive contributions to his country as well as adhering to those moral principles demanded of him by his particular status. There are 4 moral principles in particular that everyone should study and adhere to. The first is : be true to oneself; that is : to behave in a proper manner and perform only those deeds that are beneficial and worthy of merit. Secondly, it is essential to know how to master one's own mind, to train the mind so that one behaves in a proper manner and performs only those deeds that are worthy of merit. Thirdly, one must exercise patience, refrain from evil acts and practise thrift, so that one will not be tempted to break any of one's moral principles. Fourthly, one must refrain from evil and deceit in all its forms, and, in addition, learn how to sacrifice petty personal gain for the larger benefit of the nation as a whole. If everyone tries to cultivate these four moral precepts, he will be playing his part in helping the country to enjoy peace and happiness. Thus, he will be in a position to help the country to develop, and by doing so bring about stability throughout the nation.

May the power of the Triple Gem and all things sacred in the Universe be with all of you, bless you, bring you happiness, keep you from harm and all manner of evil, and give you the strength of body and will, as well as the intelligence, to succeed in whatever

your chosen task may be, thus giving rise to the kind of good works and progress that we would all wish for.

Translated by

Bang-Orn Savangvarorose and

Melvyn Sharman

Language Institute

Chulalongkorn University

DULLABHA

Now I am going to deliver a sermon on the theme of DULLABHA (difficult to find) to enhance Their Majesties' wisdom on the occasion of this merit-making ceremony dedicated to their ancestors, with which the celebrations of the Ratanakosin Bicentennial will be inaugurated.

On 8 April 1782 (B.E. 2325), two days after he had been invited to ascend to the throne of Thailand, King Rama I issued a decree establishing Bangkok as the new capital. Thus this April is the two hundredth anniversary of the Chakri dynasty, the Ratanakosin Bicentennial.

The endurance of Ratanakosin and the Chakri dynasty ensures the endurance of the Thai nation along with the Buddhist religion. This is due to a long line of monarchs belonging to the Chakri dynasty, beginning with King Rama I, or "Phra-Phudthajod-faa-chula-loog" as he was called in the reign of King Rama IV, which have reigned over the country, and in doing so have sown the seeds for much of its development and progress.

The Chakri Kings have, without exception, fulfilled the dual roles of "BUBHAKAREE" (benefactors), and "KATAÑÑŪ KATAVEDI" (one who appreciates the kindness done to him). Now, the Lord Buddha himself said that these two types of people are found but rarely. This is also attested to by the old Pali saying, "Deva Me Bikkhave Puggals Dullabha Lokasamu". "BUBHAKAREE" is a person who supports others, whereas "KATAÑÑŪ KATAVEDI" is one who not only appreciates the kindness done to him but also one who repays his benefactor; for example,

parents and their offspring, teachers and their students, kings and their subjects, and the Lord Buddha and his disciples. These types of people are found but rarely. Parents support their children and their children are grateful to them in return. The same quid pro quo relationship applies equally to the other examples mentioned.

As a nation, Thailand has been helmed by monarchy since ancient times, as reflected by Buddhist saying, “Raja Mukham Manussanam”, or “The king is the leader of all men”; and “Raja Patthamsassa Pannanam”, or “The king is the symbol of the country”. Furthermore, if the king is a Buddhist and performs only righteous deeds according to Buddhist Dhamma, and if he applies the principles of Dhamma when ruling the country, practises the Ten Royal Dhammas, and is also an example to his people, he is a “Bubhakaree” to his people. In this manner, Buddhist priests have named all our kings “the Great Virtuous Kings who are benevolent”. The people who follow the example of their king in practising Dhamma are called “Kataññũ katavedi”. Generally speaking, they support each other and are bound together as in the saying of the Lord Buddha, “When the leader of a herd of cattle walks in a straight line, likewise will the herd go straight. Similarly, if the king follows the path of righteousness, his people will also dwell in righteousness”. The Lord Buddha himself said that both kinds of people are found but rarely. This is because there are many leaders who do not practise Dhamma; in consequence the days of those communities and countries are numbered. In Thailand, however, both Ratanakosin and the Chakri dynasty have lasted for 200 years. This proves

that there is an abundance of “Bubhakaree” and “Katannu katavedi”. The majority of high ranking officials in Thailand in the foot-steps of their king. All the kings from King Rama I onwards have been both virtuous and benevolent. They have acted as benefactors to people from all walks of life.

After having ascended the throne, King Rama I set about discharging his very first duty, that is, the foundation of Krungthep (Bangkok) and the construction of the royal palace. He moved the capital from Dhonburi on the west bank of the Chao Phya river to Krungthep on the east. The construction of Krungthep began on Sunday 21 April 1782 (B.E. 2325), the actual coronation being held on Monday 10 June 1782. Thus, he founded the dynasty and appointed a number of officials to various positions. He divided the administration of the provinces into external affairs, internal affairs and harbour administration. He intended to construct Krungthep on similar lines to Ayudhaya; that is why he constructed Wat Phrasriratanasasadaram or the Temple of the Emerald Buddha in the compound of the Royal Palace just like Wat Phra-sri-san-pech at Ayudhaya. He moved the Emerald Buddha from the old palace at the west bank of Chao Phya river and placed it in Wat Phrasriratanasasadaram in April 1784 (B.E. 2327). The year after his coronation, he ordered festivities to be held to celebrate the inauguration of the new capital and the Temple of the Emerald Buddha. It was then that he named the new capital “Khrung-thep-phramahaanakhon bovoratanakosin-mahinthara-jutha-mahaa-dilok-phob-noparad-raja .....”. Ever since the capital has been known by this name, the country has enjoyed peace and prosperity. Moreover, King Rama I

constructed other important temples as well. In order to protect the capital, he also constructed city walls and dug canals surrounding it. He set up a framework for governing the country and reformed the legal system. With regard to religion, he patronized Buddhism, collected Buddhist texts and revised Buddhist doctrines as well as drawing up a system of rules of conduct for Buddhist monks.

While developing the country, King Rama I led his troops into battle against would-be invaders. He had to suppress them in order to preserve the integrity of the nation, and by doing so succeeded in saving Thailand. He combined the qualities of a great warrior with those of a great ruler.

During the 27 years of his reign, wars notwithstanding, he was busily engaged in construction. Not only did he found Krungthep and the exquisitely beautiful Temple of the Emerald Buddha, he also laid the good, solid foundations upon which the noble Chakri dynasty was built, and set down a number of guidelines for ruling the country which has evolved into the ruling system we know today. Moreover, he set up a system of laws for monks, and in doing so created Buddhist discipline out of disorder. The King also laid the foundations of literature and art, a legacy which has lasted down the generations to the present day. The sum total of his constructive efforts together with the Thai nation itself, have stood the test of time. His aims were clearly revealed in a literary work of his entitled, "Nirad Tah Din Dang" where he states, "With all my faculties, I intend to support and promote the Buddhist religion, to defend the country

and keep the people safe from harm". And all of his aims he achieved.

King Rama II, or "Phrabaad somdet phra phudha lert-laa-napalai" as he is also known, was a warrior, a statesman, an administrator, artist, poet and skilled artisan. His works, which enjoy a widespread reputation in several countries, are in a sense, the legacy he bequeathed to civilization. During the 15 years of his reign, the country was at peace, and prospered. It was he who initiated the Visakha Puja ceremony (a religious ceremony). He ordered a flag to be flown on all royal merchant ships that sailed to foreign ports. The flag was red with a white elephant inside a circle in the centre. It was called the white elephant flag and later became the national flag. There is ample evidence of the fact that at that time maritime trade was thriving, and thus Thai ships had to fly the flag in order to identify themselves. Even now Thai ships still fly a flag with a white elephant in the center. King Rama II was skilled in the art of war, in administrative affairs, as well as in art and literature, for which he received due recognition from the United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO).

King Rama III, or "Phrabaad somdet phra nang-klaw-chaw-juuhua" as he was called acted on behalf of his father before ascending the throne himself. Therefore, he was well-accustomed to his duties when he began his reign and closely supervised affairs all over the country. With regard to the law, he was a firm believer in justice. In fact he was deeply concerned in general with the people's happiness and welfare. In addition, he proved himself an able manager as regards trade and economics. This manifested

itself in the development of the country as a whole and even in his support of Buddhism, for he ordered that Buddhist temples be constructed, and the old ones be repaired. He opened up relations with the western powers as well as with oriental countries, and yet did so with prudence. He was always mindful of the development and security of the Thai nation. As for architecture during his reign, there was a synthesis of Thai and Chinese styles as is apparent in the Buddhist temples of the period. During the 27 years of his reign, King Rama III undertook that which was conducive to the happiness and welfare of the people as well as to the stability of the country. Even when there was a crisis in relations between the western and eastern powers towards the end of his reign, Thailand remained unaffected. This was due to careful judgement on his part in dealing with foreign countries as witnessed by his words before he passed away, "There will no longer be any war with Vietnam and Burma, except one involving the western powers. We have to be aware of this, and should not surrender any advantage to them. We should learn from them and imitate them, but avoid idolizing them".

King Rama IV or "Pra-baad-somdet-phra-chom-klaaw-chaw-juhwa" as he was also known, introduced a series of reforms with regard to the system of government in order to bring it in line with the changing times. Between the reigns of King Rama I and King Rama III, the ruling system and social conditions were similar in many respects to those existing during the time of Ayudhya. On the other hand, the reign of King Rama IV, for example, witnessed a number of important changes. Thailand began to trade with foreign countries, which was followed up by the introduction of

western technology. The capital was expanded to the east to accommodate the increase in population, which was due to development on the economic front. In addition, it was also for the first time during his reign that official announcements were compiled and published, and the King himself promulgated almost 500 acts of law. He also constructed the largest pagoda in Thailand. The stone tablets on which the first Thai letters were carved were discovered. King Rama IV was also a great patron of the Buddhist religion. He initiated a number of important rituals, such as those to commemorate the Lord Buddha's birth, enlightenment and passing away (Visakha-buja) and Makha-buja, to commemorate the day when the Lord Buddha delivered his first sermon to his five disciples. He was also a scientist, was very keen on astronomy and was very widely read in the subject. Once, he succeeded in calculating the exact time and date that an eclipse would occur as well as the place from which it could best be observed. The eighteenth of August every year has been designated "Thai Scientists' Day". This is because King Rama IV calculated that on 18 August 1863 (B.E. 2411) at 10 : 32 A.M. precisely, a full eclipse would be seen at Tamm-bon waa-kor in Pra-chuab kiree-kan Province.

King Rama V or "Pra-baad-somdet-phra-chula-chom-klaw-chaw-ju-hua" as he was also known followed in his father's footsteps in ruling the country, and brought progress in abundance to Thailand. He completely reformed the old system of government, replacing it with the administrative structure that we know today. He set up a number of ministries and departments and divided the country into regions and provinces respectively.

Moreover, he modified and adapted a number of Thai traditions in order to keep pace with the changing times. He also made careful adjustments to the system of tax collection. In order to help people earn their living, he did much to promote agriculture and to develop means of communication in Thailand by the introduction of a railway network and by setting up a postal service for sending letters and telegrams.

The King also supported the Buddhist religion and was a firm believer in universal education. He gave permission for Buddhist monks under the leadership of Somdet-phra-maha-samana-choa-krom-phyawachirayarnwarorot to organize education in upcountry areas. He established a number of schools in Buddhist Wats, laying the foundations for primary education in Thailand. Later, he issued a body of laws governing Buddhist monks and also set up a school for Civil Service Officials, which became Chulalongkorn University in the reign of King Rama VI just as he had envisioned.

In order to experience at first hand the way people really lived, he preferred to visit them in the provinces, not as a king but as a government official. These visits were known as "Sadet prapart-ton". Moreover, in order to foster good relations with foreign countries, he made a number of trips abroad, visiting such countries as Singapore and India. While still a youth, he had also toured Europe on a couple of occasions. These trips of his gave him more of an idea of the way in which both Thais and foreign peoples lived and thus enabled him to improve his own native country and the standard of living of its people. The longer he occupied the throne, the more his people grew to love him.

During the fortieth year of his reign, people decided to erect a statue of the King mounted on a horse. On the base of the equestrian statue they added the inscription, "Beloved Great King", which shows how much he was loved and respected by his people. He steered Thailand through troubled times and brought prosperity and progress to the country and its people. In addition, he was kind and merciful and ruled his people as a father rules his children. He once said to his people, "I will always be as your father. I shall be glad when you are happy, and will help you whenever you suffer or are in danger".

He granted his people the right to freedom of worship. Moreover, he patronized all religions in Thailand as witnessed by the wording of his royal decree, "Religions are not obstructive; one can believe in any religion that one thinks is right. Whether it is right or wrong depends upon the individual adherent".

One of the accomplishments for which he has received a great deal of acclaim is his abolition of slavery. The abolition of slavery in other countries was the cause of civil war but in Thailand this was not the case. He succeeded in abolishing slavery with perspicacity and skill and occasioned neither the slaves nor their owner's distress. He spent 37 years involved in this task before finally issuing a law abolishing slavery in 1905 (B.E. 2448). Moreover, he was not opposed to constitutions, as witnessed by his saying, "I do not mind having a law that limits the power of the king as in other countries. May my words bear witness to this". However, at that time people were not ready for constitutional government. King Rama V, however, educated his people, preparing them to take over the reins of government in the

future. According to his people, his 42 years on the throne were far too few.

King Rama VI or “Pra-baad-somdet-pra-mongkud-klaw-chaw-juhua” as he was called, introduced improvements in the government arena, and in the field of education among others. In the educational field, he issued a number of laws governing primary education, constructed more secondary schools, and reformed the civil service college, which had been set up by King Rama V, making it the first university in Thailand. In honor of his father, King Rama V, he named the university “Chulalongkorn” after him. In addition, he set up a Thai branch of the boy scouts and rangers.

He decided to allow Thailand to enter the First World War on the side of Allies. Being on the winning side brought Thailand a number of advantages; for example, the kingdom enjoyed the same status and the same privileges as the Allies. Thailand participated in the Assembly for Peace in France and was a member of the League of Nations. In addition, several countries abrogated the treaties that made Thailand subject to the jurisdiction of their law courts and customs duty. This later prompted Thailand to petition other foreign countries for amendments to unequal treaties.

King Rama VI was a prolific writer with a considerable output of both prose and poetry to his credit, and was known to keep a diary. Much of his literary output dealt with the theme of patriotism. He enhanced Thai culture and traditions and several of his innovations, such as the act of royal succession, have survived until the present day. In 1924 (B.E. 2467), he introduced

the use of surnames; in fact he even composed surnames for several of his attendants himself. He added that one should be proud of bringing honor to one's family name, and conversely one should be ashamed if one brought it dishonor. Indeed, the country as a whole would also stand to gain from those who cherished their family names and whose conduct was praiseworthy. King Rama VI was also responsible for designing our present-day flag. Moreover, he introduced a calendar based on the Buddhist era but the year was divided according to the international system (as opposed to the traditional lunar calendar). He ruled Thailand for 15 years and performed only those tasks which could be considered inherently beneficial. The United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO) praised him as a person of great stature and, like the Thai people themselves bestowed upon him the epithet, "the Great"

King Rama VII or "Phra-baad-somdet-phra-pok-klaw-chao-juuhua" to give him his full title, governed the country with the help of a number of ministries set up by him. He issued a number of edicts, the aim of which was to stimulate progress within the country as well as to improve the welfare of its people. In addition, he was also a celebrated patron of the arts and Thai culture. He had to struggle with the economy, which was in a sorry state. At that time the world economic situation was, in general, bad. He therefore tried to maintain a balance between income and expenditure. In fact, he himself even took a cut in salary as witnessed in the following announcement, "The time has come for all Thais, whatever their rank, from the king downwards, to cooperate in

order to save the country from economic ruin. We will just have to weather the storm for a while, and hope that our troubles will soon pass”.

The king had prepared the country for democracy and presented the people with a constitution on December 10, 1932 (B.E. 2475). During his reign, one event of particular importance took place, namely the celebration of Ratanakosin which was held to commemorate its 150th anniversary in 1932 including the celebration of the Emerald Buddha. There was also a ceremony to open a new bridge, commonly called “The Bridge of Phra-budhajoodfah”, which was named after King Rama I. In front of the bridge, there stands a statue of King Rama I, the founder of the Chakri dynasty. During his 9 years on the throne, King Rama VII proved himself to be dedicated to the security of the nation as well as to the welfare of his subjects.

King Rama VIII, or “Phra-baad-somdet-phra-poramendhara-anantamahidol”, as he is also called, ascended the throne when he was only 9 years old, although as he was studying abroad, it was not until he was 13 years of age that he first returned to Thailand as king. At that time, although he stayed in Thailand for only a month, he was able to gain the loyalty of the Thai people. In 1945 (B.E. 2488), after World War II, he returned to Thailand for good. Even though the situation at that time was still somewhat confused, by making a supreme effort he managed to deal with the situation. Not only was he concerned about the way his people lived, he was also solicitous of the welfare of foreign residents in Thailand. He went to visit his people in several provinces, thus providing them with an opportunity to meet him face to face.

His visit to the Chinese residents of Chinatown in Sampeng together with his sympathetic nature brought about a reconciliation between Thais and the Chinese in Thailand. His 12 years on the throne bore fruit in the form of love and loyalty on the part of his subjects. His gentle manner and forbearing nature made a deep and lasting impression.

All the kings of the Chakri dynasty, from King Rama I onwards, have governed Thailand in an exemplary manner, and in doing so have brought progress to the country. Essentially, they are our “Bubhakaree” in that whatever the kings have done for the country during their respective reigns has been in perfect step with the country’s needs and the demands of the situation. King Rama I succeeded to the throne at a time when the country was in urgent need of wide-ranging reform. He not only founded the dynasty, but also laid the foundations for the administrative system as well as for the defence of the realm, and in addition, also reformed the Buddhist religion. The Chakri Kings have all taken a flexible approach towards governing the country. They have responded in an appropriate manner to each situation as it arose in order to preserve the integrity of the country and its religion, and also to bring about progress. That is why the Thai nation has endured thus far.

The present king who is the ninth in the Chakri line is of a benevolent nature. At his coronation on May 5, 1950 (B.E. 2493), he defined his intentions clearly, as follows:

“I will govern the country with justice, for the welfare of the Thai people”. Then he poured holy water and made a vow to rule over the country in accordance with the Ten Dhamma Precepts

for a King. His activities, both past and present, bear witness to the efforts he has made to fulfill his vow. He reigns over the country with justice and moreover, is in “Katavedi Dhamma” in that he acknowledges what has been done for him and appreciates the kindness he has received. He is compassionate and indulges only in those activities that will result in the well-being and happiness of his people. At the same time he shuns neither trouble nor danger in the performance of his duties, and has accomplished a great deal, even in the grounds of the Chitlada palace. In order to utilize the land to maximum efficiency and at the same time conduct a number of experiments, he has ordered it to be used for the growing of rice and the raising of cattle. Moreover, he is responsible for a number of improvements in the field of education, land conservation, forestry and irrigation and has even made artificial rain. He orders canals to be dug for irrigation and reservoirs to be constructed; and encourages doctors to serve people in upcountry areas. He dedicates at least 200 days out of every year to visiting his people and examining the model projects that he has instigated in various barren parts of the country. In these largely unfertile areas, he has devised projects down to the last detail for improving agriculture and national security. With regard to his projects, he takes steps to ensure that the various organizations involved provide each other with mutual help and support.

As he himself has been to several parts of Thailand and asked his people about the nature of the problems in those parts, he is able to gain a better insight into the true nature of the problems and hence find solutions to them. He makes an exhaus-

tive study of the problems, then draws up the necessary plans, working closely with government officials as well as with the army and the police. Since each part of the country has its own unique problems, however, there need to be different solutions appropriate to their particular nature. For example, in some parts of the country there is insufficient land for farming; in others, there is a lack of water for irrigation. He has solved these problems by constructing reservoirs and dividing up the land for agricultural purposes. Moreover, he firmly supports the idea of rice and cattle banks. He prefers people to be thrifty, to use simple, natural materials that are either readily available or easily obtainable. He has inspired the spirit of cooperation in his people. People have to work together and help one another, which requires each individual member of the group to maintain the strictest discipline. Moreover, each individual has to be diligent, faithful, compassionate and united, in addition to which he also has to be thrifty and conscious of his obligations.

Thus, the present king is a perfect example of a really benevolent leader. Moreover, he is “Kataññū Katavedi” towards his ancestors as well as being “Bupakaree” to his people.

The Dhamma practice by which people become “Bubhakaree” and “Kataññū Katavedi” may also be beneficial to other people as well. The “Ten Dhammas for Kings and Rulers” is an example of this kind of practice. In order to practise the “Ten Dhammas”, the king or ruler must possess “Sappuris Dhamma”, or the “Seven Dhammas for a Man of Virtue”. They are as follows :

A virtuous man should

1. Understand causality

2. Understand the consequences of action
3. Understand his inner self
4. Understand moderation
5. Understand the importance of timing
6. Understand the nature of the individual
7. Understand the nature of the general class.

These Dhammas represent those actions that lend help and support to others, and thus create happiness. A person who supports others is called “Bubhakaree”, and the person who appreciates the kindness done to him and insists on repaying it, is called “Kataññū”. Anybody, no matter what community he belongs to, can be also called by these titles if he supports others or acknowledges what has been done for him. The durability and stability of the community depends on individuals assisting one another as much as they can, and also on avoiding any action which could be considered harmful and would cause others suffering.

On the occasion of the “Ratanakosin Bicentennial”, celebrating the fact that Bangkok has been in existence for 200 years, His Majesty’s Government would like to express its deep gratitude to all nine Chakri monarchs, from King Rama I to the present King. They have all reigned over the country successfully, and have brought both peace and prosperity to the nation. The government also bore in mind the royal tradition of merit-making in deciding to celebrate Ratanakosin. For example, celebrations were held when it was first constructed in 1785. (B.E. 2328 or the 9th year of Ratanakosin era), and again in 1885 (B.E. 2425) to mark its centenary. Celebrations were also held to mark its 150th anniversary in the reign of King Rama VII in 2035 (B.E. 2475). This is

why His Majesty's Government announced that celebrations were to be held to mark the Ratanakosin Bicentennial.

On the occasion of the Ratanakosin Bicentennial, the government as well as the Thai people unanimously agreed to bestow upon King Rama I the title of "the Great" in order to demonstrate their appreciation for all the kindness he showed to the country. It was he who constructed Ratanakosin, laid the foundations of the Chakri dynasty and reformed the system of government as well as the Buddhist religion. He brought happiness to the Thai people and provided for their welfare as witnessed in the historical annals, "Since his ascension to the throne, he has ruled over the country with great zeal. He has defeated those enemies who would intrude upon Thailand's sovereignty, put down internal opponents and vanquished threats from without the country. He has extended the country's boundaries farther than in the time of Ayudhya. Moreover, he is an ardent supporter of Buddhism, and has improved the welfare of his people".

All these Thai monarchs who have reigned over the country and brought prosperity to their people are called "Purisajaneyyo", men of noble birth. According to the Buddhist saying. "There are few men of noble birth. Such a man is not born every day. If he possesses wisdom, then his family will attain happiness".

"A virtuous man is destined to support and help others; it is his duty to act in accordance with the benefit and happiness of the many. He will help, support, and bring happiness to his father, mother, wife and offspring as well as to his attendants, friends and monks. He can be compared with the cloud that brings

rain and causes the rice to grow. He is beneficent to others and also brings happiness to them”.

His Majesty the King in his benevolence fully appreciates the kindness of his ancestors, all the previous kings of the Chakri dynasty, beginning with King Rama I who set up the dynasty and laid the foundations of Ratanakosin. Thus His Majesty is making merit which he intends to dedicate to his ancestors. He is therefore practising “Kataññũ Katavedi” which is one characteristic of the virtuous man.

As a result of His Majesty’s merit-making may there be happiness, and may all the Chakri Kings of yore remain forever illustrious.

May the power of all the Chakri Kings of yore protect both Their Majesties the King and the Queen. May their glory shine forth forever and may they enjoy prosperity for all time, together with the royal family, the government, the people and the monkhood.

Translated by
Bang-Orn Savangvarorose
Language Institute,
Chulalongkorn University
October 1985

Thanks to Melvyn Sharman for his corrections.

DULLABHA

Translated by
Bang-Orn Savangvarorose
1 January 1986